

Marijina otroka.

Povest iz kavkaških gora.

V nemškem spisal
Josip Spillmann, S. J.

III. zvezek.

S štirimi podobami.

V Ljubljani.

Založila Katoliška Bukvarna.

Tiskala Katoliška Tiskarna.

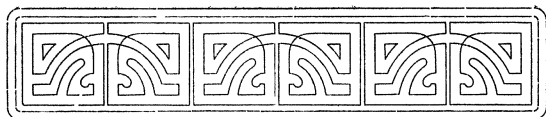
1909.

Obseg.

	Stran
1 Slovo	1
2. V ruskem taboru	9
3. Mladi Poljak	13
4 Vraže Abhazov	19
5. Darovanje	24
6. Pogovor na drandskih razvalinah	32
7. Prvi pouk	38
8. Starec na Elbrusu	45
9. Razni načrti	51
10. Poskušnje	58
11. Rusi so tu!	63
12. Rešitev	69

1. Slovo.

Med Črnim in Kaspiškim morjem kipi proti nebu strmo gorovje — Kavkaz — in tvori naravno mejo med Evropo in Azijo. Elbrus, po naše »Svetlikavec«, in Kasbek, »Bela gora«, najvišja vrhunca pokrita sta z večnim snegom ter prese-gata celo Montblank po višini. Popotniki ju radi primerjajo divje romantičnim okol-licam v Švici in Tirolah. Tudi ondotni prebivalci so podobni planincem po srč-nosti in iskreni ljubezni do svobode in do-movine. Skoro sto let so se bojevali kav-kaški rodovi z Rusi za svobodo in skal-nato svojo domovino. Preobvladali so jih Rusi, a niso jih zmagali v poštenem boju, temuč zadušili so jih s svojimi neštetimi trumami. Podjarmljenje kavkaških plemen je stalo carja pol milijona vojakov.

Iz zadnjih teh bojev hočemo podati malim čitateljčkom mično povest, ki je večinoma resnična.

Na obali Črnega morja je gorovje posebno strmo in skalovito, ter se divje spenja v višavo. Tu raste kostanj, divje smokve in širokovejnate plantane, vmes pa boedeče akacije, kaktus, različni praprotni in drugo neprodirljivo grmičevje. Težko je tujcu zasledovati ozke stezice, ki se vijejo po tej goščavi. Nato se dospe na gorske planote, za katerimi se vrsté tem divnejši gorski vrhunci. Tu pa se ne obnese več listnato drevje. Nadomeščajo ga stoletne smreke in jelke. Gorski potoki se penijo po bregovih in pečinah, sem in tje pa se še nahajajo zelene dolinice, obrobene z visokimi vršaci in porastene s sočnato travo in zeliščem.

Po teh gorskih planotah pasejo ondotni prebivalci Abhazi svoje mnogoštevilne črede. V zatišji pod goro si postavijo obširno selo, mi bi rekli pristavo, tako, da so zavarovani ostrih vetrov z Elbrusa in viharjev od Črnega morja sem. Daleč okoli se razteza trdna kamenita ograja, pri vrhu opletena s trnjem v bran gozdnim zverem. Na jedni strani so postavljene kočé za družino in pastirje; srednja je najobširnejša, »june«, t. j. velika hiša imenovana. V tej stanuje »starosta«, gospodar z ženo in otroci, kar jih še ni dvanajst let starih. Starejši otroci prebivajo v sosednih kočah, istotako pastirji. Druga polovica pristave pa služi kot staja. Tu stojé

hlevi, kašče in gospodarska poslopja, tako da je pristava z daljave dostikrat podobna majhni vasici ter šteje pogosto nad sto oseb.

V takej pristavi gospodoval je Usban-ok »Afokol«, »prostorojen«, kavkaškega plemena Keble. Tudi njegovo selo štelu je nad sto prebivalcev, kateri so visoko čislali svojega gospodarja. Kočice so se vrstile pod strmo skalo, ki je bila porastena z bršljanom, okoli ograje pa se je razprostirala lepa planinica, po njej pa je podil srebrni potočec svoje valčke po belem pesku.

Lepega pomladnega večera 1860. leta gnal je deček kakih dvanajst let čredo k potoku napajat. Veselo je žvižgal in prepeval. Kar naenkrat utihne, ker zagleda tri jezdece v urnem diru po stezi prihajati. To niso navadni »Afokoli«, misli si deček, ampak najbrž »vorki« (vitezi) ali celo »peši« (knezi). Oj, kako se leskečejo sablje zlata in drazih kamenov! Tako lepega orožja še moj oče nima!

»Hej, dečko, ali je ‚Afokol‘ Usban-ok v poslopju?« vpraša prvi jezdec, ki je prihitel po stezici.

»Moj oče je doma, o knez,« odgovori deček z na prsih prekrižanima rokama ter se globoko prikloni. »Hočeš li sam k njemu, ali naj ga sem pokličem?«

»Vrl dečko si. Kako ti je ime, in odkod veš, da sem jaz knez?« vpraša jezdec pastirčka ter si gladi svojo lepo brado.

»Marjub je ime tvojega ponižnega sluge, spoznam te pa za kneza, ker imaš tako dragoceno orožje.«

»Moder si, Marjub; ako se bodeš v bodoče čvrsto boril z Rusi, dobil bodeš ravno tako krasno orožje. Pojdi torej in pokliči očeta.«

Marjub se prikloni ter pravi: »O knez, žal, da nisem tako velik, kakor moj brat Malek, žal, da se ne smem še boriti z zlobnimi Rusi!« Potem pristavi: »Jaz grem očeta klicat, pa prosim, bodi tako dober ter reci svojima tovarišema, naj malo pazita na moje krave. Sivka je muhasta, večkrat mi je že pobegnila v gozd.«

Jezdec se dobrovoljno nasmejejo nedolžni prošnji, in knez zagotovi dečka, da ne bo pustil sivke izpred oči, naj le teče. V malo minutah se ta povrne s svojim očetom.

»Odpusti, Usban-ok,« dé knez, »da danes ne morem ostati kot gost v tvoji hiši. Mudi se nam. Še danes moramo čez gorski prelaz, da se združimo s četami Mokošev.*) Ozeti so nam sporočili, da se bližajo Rusi z močnimi četami, mnogimi topovi in strelivom od reke Tiflisa proti kasbeškem sedlu. Najbolje bo, da jih zgra-

*) Mokoši in Ozeti so kavkaška plemena.

bimo v globeli med soteskama. Požuriti pa se moramo, kar nas nesó konji, da dospemo o pravem času. Vsaj se nam pridružiš, junaški Usban-ok? Koliko mož pripelješ?»

»Petintrideset dobro obroženih in izvežbanih vojniki,« odgovori ponosno Usban-ok. »Nebeden ne bo zaostal, razen kovača Mahmuda, ki nam popravlja orožje, katero smo dobili v zadnjem boju z Rusi. A smodnika nam manjka.«

»Tega gremo ravno k Rusom iskat,« odgovori knez. »Kar ukaži sedlati. V Iba-potoku pri smreki »hudourniku« se snidemo.« Pri teh besedah se knezi priklonijo ter odjezdijo v skok ob pogorju.

Usban-ok potegne samokres izza pasa ter ustrelj v zrak, nato zategneno zabrlizga — in po kočah in po gričih vedo vsi njegovi ljudje, da se je treba urno zbrati nad sovražnika. Ni minilo pol ure in na dvorišču je bilo vse živo, vsi orožja vajeni možje stali so v bojni opravi okrog svojega vodnika. Usban-ok je stal pri svojem krasno okinčanem žrebcu, čez ramo mu je visela puška z dolgo cevjo in lepo okinčanim kopitom, ob boku pa kriva sablja s pozlačenim ročem; v pasu mu je tičalo bodalo in dvojé samokresov, prsi pa mu je krasila dvojna vrsta slonokoščeni dobro napolnjenih patron in k sedlu je pritr dil težko bojno sekiro. Ko vidi vse svoje

sinove in hlápce zbrane, vzravna se ponosno, potegne bliščečo sabljo iz nožnice ter prične s krepkim glasom:

»Dragi sinovi in domačini! Zopet odmeva bojni rog po naši domovini. Ruski medved razteza svoje tace po naših divnih gorah, lepih čredah in sladkem satovju naših bučel. Mnogokrat so ga že opikale, da se je rujové pobiral po prelazih in soteskah in tudi danes ga hočemo dostojno sprejeti in z njegovo krvjo oprati madeže, katere je utisnil našim bratom na vzhodu, šejku Šamilu in njegovim plemenitim drugovom. Raje umreti, ko upogniti glavo in tilnik pod ruski jarem. Od kod ima Rus pravico prilastovati si naše gore? Odkar stojé, so bile naše in naših pradédov! Mi ne zahtevamo njegovih dežel, naj ne grabi on naših. In vendar se že bojuje z nami nad sedemdeset let, mori nam očete in sinove, ropa nam žene in otroke; sedaj nam hoče ugrabiti še zadnjo ped zemlje, na kateri stojimo. A osvetiti hočemo solze in kri naših dragih ter roparju pokazati, kdo smo mi! Ubranili smo se turškega jarma in njihove vere. Turška vera — fej — zlobna je, a ruska vera — fej — je še zlobnejša. Kako bi sicer Rusi zamogli pričeti tako krivično vojsko z nami, kako jo nadaljevati? Stanovitni torej ostanemo veri naših očetov. Naš Bog je. »Ta« (Bog) in »Jesa« (Jezus)

sin velikega »Ta«. Verujemo v sveti križ, katerega je nosil za nas »Jesa« in v njegovo mater »Maro« (Mater božjo). Mi častimo cerkvice — žal, da nam jih je toliko razrušil ljuti Turek — Bog ga kazni za to — obhajamo praznike — imamô post, — to je naša vera, druge nečemo, ne turške, ne ruske! In za prostost, za vero in domovino hočemo zmago ali smrt!«

»Zmago ali smrt!« zavpijejo navdušeno vojniki, hkrati se zabliškajo sablje, kot čisto zlato v žarkih zahajajočega solnca.

»Zdravstvujte, ljubi otroci in družina! Izročam vas varstvu zvestega Murka, on naj mesto mene zapoveduje, dokler se ne vrnem. Ne jokaj, Mara! Tvoja mati ni točila solz, kadar sem odhajal v boj. Saj tudi Marjub, moj čvrsto sinko, ne joče!«

»Ne, oče, rajši bi šel s teboj, ter bi ti v boju nabijal puško!«

»V prihodnje, sinek, ko bodeš večji!« S temi besedami stisne oče sinka k sebi, poboža Maro ter ji pogladi rumene kodre s četa, ter se z mladeniško čilostjo dvigne na sedlo. »Zdravi!« oglasi se še jedenkrat in z veselim vriskom oddirja mala, a hrabra četa.

»Srečno!« odzdravijo zaostali ter gledajo za njimi, dokler jih gozd ne zakrije njihovim očem.

»Veš kaj, Marjub,« reče Mara bratcu, »z one-le skale jih pa lahko še enkrat vidiva.« To rekši ga prime za roko in z urnimi koraki hitita na bližnjo višino. Na vrhuncu se jima je odprl krasen razgled proti vzhodu in zahodu. V valovih Črnega morja žarili so zadnji žarki zahajajočega solnca, na vzhodu pa so bliščali čarobni vrhovi Elbrusa, kakor čisto zlato.

Otroka se danes nista zmenila za naravno lepoto, nemo sta sedela na skali, kar zavpijeta oba hkrati: »So že tu, so že tu!« ter mahata z ruticama po zraku.

Oče se dobrovoljno ozre na nju, in Malek, starejši brat, jima prijazno odzdravlja.

Ko so beli jezdecı izginili za goro, utihnila sta zopet naša znanca ter molčé zrla pred-se. Kar prične desetletna Mara:

»Marjub, ako nama zlobni Rusi očeta umoré, potem sva dvakrat siroti; mati najina že zdavnej v grobu počiva.«

»Ne bodo ga umorili ne,« odreže se Marjub, »temuč on jih bode umoril. Njegov strel je gotov, meri zanesljivo in z bojno sekıro jim bode glave posekal. Tudi Malek ga bode varoval.«

»Oj, Marjub, tudi bratranec Gori je bil hraber in močan in vendar so ga Rusi umorili v zadnji bitki. Se li še spominjaš, Marjub, kaj naju je učila rajna mati o sveti Mari? Mati božja stanuje v nebesih, ka-

„So že tu,“ kličeta otroka in mahata z ruticama po zraku. (Str. 8.)

mor je šla na svetlih oblakih, vendar še pride mnogokrat na zemljo ljudi opazovat. Potuje pa nevidljiva in kadar dobi dobre, pridne otroke, jih blagoslavlja in varuje nesreče. Slišiš, Marjub, kako šumlja drevje in grmovje? Morebiti je Mara ravno sedaj-le pri nama. Moliva!«

Otroka poklekneti, dvigneta ročici proti nebesom in Mara glasno moli: »O ,Mara', mati velikega ,Ta-Nan', ako si pri nama ali na svetlih oblakih in poslušaj najine prošnje: o varuj nama očeta in brata in vso družino, in pripelji jih srečno iz boja!«

»Pomagaj jim k slavni zmagi in ščiti jih v boju!« pristavi deček.

»Varuj tudi naju!« sklène deklica, »in ker nimava več matere, bodi nama mati, ter naju sprejmi za svoja otoka!«

Tako sta molila Mara in Marjub. In Mati božja je uslišala nedolžno molitev, sprejela ju je v svoje varstvo, akoravno je nista še prav poznala.

2. V ruskem taboru.

Spomladi leta 1860. pričeli so Rusi odločilni napad na kavkaške prebivalce. Knez Barjatinski na čelu 270.000 mož je podvrgel vzhodna plemena. Septembra

1859. bil je premagan in vjet šejk Šamil, kateri se je s svojo malo junaško četico 30 let ustavljal vsem ruskim napadom. Obkolili so ga na gori Gunib, odkoder ni imel nikakega izhoda, in sedaj so Rusi vse svoje trume poslali nad zapadne rodove. Tudi tu so obkolili vse gorovje ter pošiljali vojake z vseh pokrajin. Osobito so pridrvili več polkov Poljakov, da naj tu na tuji zemlji prelivajo kri za svoje zatiralce.

Komaj je odlezel sneg, zamrgolelo je po vseh gorskih stezah in soteskah. Temne vrste ruskih vojakov pomikale so se po zelenih dolinicah in bližnjih gričih; vmes so vlekli konji težke topove, vozove s prtljago, živežem in strelivom. Donski kozaki, poveljniki teh čet, so brzo tekali na svojih malih konjih sem ter tja.

Na cesti, ki pelje iz Tiflisa proti kasbeškemu sedlu, vtaboril se je mlad ruski častnik s svojim oddelkom. Imel je pod svojim vodstvom tudi četo Poljakov, katere so Rusi v kazen potaknili v vojaške suknje. Vojaki so ravno zakurili ognje ter obesili kotle, da bi pripravili večerjo, kar pridirja donski kozak ter poda častniku listek. Mladenič preleti vrstice ter se jezno obrne proti deročemu potoku na onej in strmem skalovju na tej strani. Izhoda res ni drugam, kakor naprej ali nazaj po cesti. Hitro pokliče podčastnika, starega izkuše-

nega vojaka, in mu v malo besedah pove, kar mu polkovnik sporoča: da so Abhazi v gozdu.

»Mogoče, milost!« odreže se starec, »morebiti jih je tudi dosti na levi in desni, lahko tudi že za hrbtom. Ko smo lani marširali ob reki Terek, zajeli so nas v ravno takej luknji, kakor je ta-le, in —«

»Ja, ja, že vem in so vas posekali skoro do zadnjega moža,« seže mu častnik v besedo. In da se nam danes tako ne pripeti, postavimo dvojno stražo na vse strani ter dobro utrdimo prenočišče.«

»Vse prav, milost, toda kje bomo pa v tej luknji taborili, odkod trdno stališče? In kam dvojno stražo?« pristavi podčastnik bolj tiho, »vsaj imamo v našem oddelku skoro polovico Poljakov, ki so carju — Bog ga ohrani — ravno tako malo udani, kakor pogani, s katerimi se bojujemo.«

Častnik pomolči, potem pravi: »Strijček, pa vendar se ne bojiš, da bi pobegnili?«

»Da, v Kubanu sem videl z lastnimi očmi cele trume prestopati k Abhazom, in še sedaj jih je na stotine v vrstah teh gorskih vragov. Seve v Petrogradu ste brali malo drugače. Kolikrat smo bežali, kakor zajci, v vaših časopisih pa so bile naznanjene sijajne zmage.«

»Kako pa sedaj misliš? Kaj je storiti?«

»Po mojem mnenju smo izgubljeni, ako je v soteski le dvesto Abhazov. Zaprlji nam bodo pot za hrbtom in pred nami. V reko ne moremo, čez skalne stene na desno tudi ne; tako nas imajo v pasti. In streljati znajo, kakor gotovo sem Ivan Ivanovič! Iz za skal in dreves nas lahko postrelé do zadnjega moža.«

Častnik je malo obledel. Nikoli še ni bil v bitki. Ravnokar iz vojaške šole, je sanjal o slavnih zmagah in ni mu hotelo v glavo, da bi ga v prvi bitki zamogla podreti sovražna kroglja. Bil je v zadregi, a tega ni hotel pokazati, zato reče: »Prečrno se ti vidi, Ivanovič! Pa vendar, kaj bi bilo sedaj najbolje storiti, da se ne spolni tvoje prerokovanje?«

»Nazaj, milostni častnik, vun iz pasti, dokler je še čas, dokler nam niso za hrbtom. Pred sotesko smo videli griček, na katerem bi brezskrbno prenočili. Tam —«

»Ta pa ni bila modra, strijček!« seže mu zopet častnik v besedo. »Nazaj, preden smo sovražnika videli in sotesko zapustiti, ki smo se je šele polastili — to mi še v misel ne pride! Rajši naprej, da še bližnjo globelo prekoračimo.«

»Solnce je že zašlo, milostni častnik, in mi se še bolj oddaljimo od glavne voj-

ske, da nimamo več zveze ž njo in pomoči od zadaj,« drzne se dostaviti stari Ivan.

»Zvezo naj nam preskrbe donski kozaki. Naprej! Predno nastopi noč, moramo imeti tudi pred nami ležečo sotesko za hrbtom!«

3. Mladi Poljak.

Podčastnik, stari Ivan Ivanovič, ni upal več ugovarjati, torej je brž dal povelje za odhod. Godrnjaje so vstali utrujeni vojaki od ognjev, izlili vodo iz kotlov, ki se je komaj ogrela, ter urno pobirali posodo ter stopali v vrsto. Častnik je opazil nezadovoljne obraze poljskih vojakov ter njihovo četo nalašč postavil na čelo celej vrsti. V svojej mladeniški razburjenosti jel jih je neprevidno psovati, rekoč: »Odkod ta upornost, ki jo vam brem na obličju? Zakaj so vas poslali sem, ako ne v kazen zaradi veleizdajskega početja v domovini? Želite še malo dalje — v Sibirijo — obljubljeno deželo Poljakov? Kaj tako grdo gledaš, Perečinski? Jutri ti jih ukažem naštetih petindvajset s korobačem. Ivanovič, zapomni si! Naprej!«

Hitro so stopale združene čete po grapi dalje. Oddelek kozakov je odjezdil v skok, da bi se prepričal, je-li prelaz prost ali ne. Solnce je zatonilo in v ozki

soteski se je prav hitro mračilo. Niso še dosegli prelaza, ko se je popolno stemnilo. Vse je bilo tiho, le gorski potok je šumel in se penil čez skale. Jeden izmed kozakov je prijezdil nazaj ter pripomnil, da je prelaz prost. »Saj sem mislil, da bo tako,« pravi častnik; »bilo je torej le prazno bobnanje.« Brž da povelje ustaviti, ker se mu kraj pripraven zdi za prenočišče. Le Poljaki in nekaj ruskih Gruzov in Georgijevičev so morali pod vodstvom starega Ivanoviča do prelaza, da odbijejo sovražnika, ako se približa po noči.

»Dobro mi pazite, fantje!« pravi častnik Gruzom. »Ni prav varno v teh-le gorah. In ako se kak Poljak gane, da bi ušel, porinite mu bajonet v prsa.«

»Brez skrbi bodi, strijček,« odvrne mu širokopleči Georgijevič. »Ako se le gane kak poljski pes, ki moli papeža, mesto da bi se pokoril našemu svetlemu carju, takoj ga prebodem!«

Straže se postavijo. Mladi Poljak, kateremu je častnik zažugal petindvajset palic, bil je postavljen prav konec gozda, zraven njega stal je njegov rojak in prav blizo oni kozak, ki je ravnokar pretil Poljakom. Kakih sto korakov proč slonel je Ivanovič pri ognju s trdnim sklepom, Poljakov ne pustiti iz oči. Četrtr ure je bilo

vse tiho. Širokopleči kozak se vsede, nasloni se s hrbtom na drevo ter krepko smrči.

»Izvrsten stražnik!« zašepeče mladi Perečinski svojemu tovarišu. »Sicer me pa veseli, da spi. Rad bi malo s tabo govoril.«

»Tiho,« odgovori mu tovariš. »Mogoče, da ne spi, da se le hlina. Premisli tudi, da pazi stari lisjak Ivanovič posebno na te! Ne smeš se geniti!«

»Oni je zadostno oddaljen, da naju ne sliši, ta-le pa ne razume poljskega jezika. Tudi šumenje potoka je nama v prid. — Povem ti, da ne mislim čakati jutrišnjih petindvajset udarcev; še to noč jo potegnem k Abhazom.«

»Kaj, k sovražnikom hočeš pobegniti?«

»Reci raje k prijateljem. Kaj neki so nam storili žalega ti ubogi in hrabri gorjanci, da jih imenujemo sovražnike? Onega smatram sovražnikom, ki jih hoče v jednake spone ukleniti, kakor žulijo naš narod že toliko let.«

»Ali želiš na vislice ali v Sibirijo s svojim govorjenjem? Ako ti je življenje drago, molči!« odvrne mu starejši tovariš. »Sedaj si zaprisežen carju! Ni pomoči!«

»Toda vest mi ne pripušča tako krivično se bojevati za carja. Nobenkrat ne bom ustrelil na Abhaze in pri prvi priliki jo pobegnem k njim.«

»Kaj si popolno ob pamet? Kaj nisi čul, da car hoče podvreči Abhaze in vsa kavkaška plemena, ker so pogani in svoje otroke prodajajo v turško sužnost?«

»Ko bi mu bilo res kaj na tem, bi tem dobrim ljudem poslal misijonarjev. A videl sem s svojimi očmi, da je general Gurko v Tiflisu pregnal v carjevem imenu častite očete kapucine, kateri so hoteli ubogim ljudem oznanovati pravo vero. In še prej je Rus pregnal jezuite, kateri so že mnogo let in z obilnim uspehom spreobračali kavkaške prebivalce. Kar pa turško sužnost zadene, pa mislim, da je milejša nego osoda naših bratov v Sibiriji.«

»Molči, pravim zadnjikrat, sicer bodeš v treh mesecih ječal v sibirskih rudokopih v najtežjih verigah. Predno pa pobegneš k Abhazom, pa premisli, da ni več rešitve zanje, in ako te Rusi dobé zopet v roko, te po pravici potem obesijo na bližnje drevo — in spomni se tudi svoje stare mamice, katera v nizki bajtici ob Visli šteje dneve, kedaj bodeš doslužil vojake in se vrnil. Potrpi!«

»Moja mamica!« zdihne mladenič.
 »Hvala ti, Ladislav, da me svariš, vendar ne morem zadušiti svoje vesti, naj pride,

kar hoče. Upam, da me bode ščitila ljuba Mati božja in me moji stari mamici zopet privedla v naročje! Lansko leto romala sva z materjo na njej posvečeno božjo pot v Čehostav, in vsaki večer moli mati zame pred Njeno podobo. In veš, kaj se jej je sanjalo zadnjo noč, predno sem odrinil v Moskvo? Videla me je v plamenu goreče hiše, sredi otrok, katere sem učil moliti »Češčenomarijo«! Zdelo se ji je, da ni nobene pomoči več, a jaz z otroci nevarnosti še zapazil nisem. Kar se prikaže nad požarom mila podoba čestohovske Marije in rosi hladen dež v plamen. Ko so otroci izgovorili »in ob naši smrti uri. Amen«, pogasnil je ogenj popolno. Moja mamica si je razlagala sanje tako, da sem pod posebnim varstvom Marije Device, ter bode mene in one otroke rešila iz smrtne nevarnosti.«

»Čudne sanje res,« odvrne starejši Poljak. »Bog daj, da bi se spolnile! Čuj, kaj je to? — Ravnokar se mi je zdelo, da je nekaj zahrščalo prav pred nama v gozdu.«

Oba zadržujeta sapo ter prisluškujeta — naenkrat začujeta oba, da je vejica počila pod nogo nekoga. Brž zgrabita puško ter napneta petelina. Starejši hoče glasno zaklicati »Kdo si?«, ko ju neki glas v poljskem jeziku nagovori: »Rojaka, jaz sem vaju ves čas poslušal. Brž pre-

stopita k meni v goščo, sicer sta izgubljena, ker vaša četa je krog in krog obkoljena.«

»Z menoj, tovariš,« zašepeta Perečinski, »to je prst božji,« ter skuša prijatelja seboj zvabiti. Komaj pa stori prvi korak, ko počí strel, mladi Poljak bolestno zaječi ter se zgrudi na tla. Kroglja je žvižgala mimo glave starejšega Poljaka, kateri se urno obrne in zagleda Ivanoviča z napeto puško od ognja sem hiteti. Z zobmi škripajoč se vrže proti njemu, da bi maščeval ljubega prijatelja, kar ga od zadaj zgrabi Georgijevič, katerega je prebudil puškin strel. Prične se obupna borba na življenje in smrt. Oba močna, nobeden noče odjenjati, v tem je prihitel Ivanovič tako blizu, da je hotel Poljaka prebosti, a v hipu se zablisne — pok — Ivanovič se zvrne smrtno zadet. Temu strelu sledi sto drugih iz skalovja doli na Ruse, ob enem vsplamti ogenj na vseh straneh, da se je videlo, kakor po dnevu. Častnik skuša svoje vojake postaviti v red, a zaman. Brez zaslonbe, napadeni od vseh strani, niso mogli njegovi vojaki ne edenkrat zanesljivo ustreliti, medtem ko so njihove trume kar cepale po tleh. Nihče se ni zmenil za povelja in prošnje častnika; bežali so, kar so jih noge nesle, nazaj proti izhodu soteske. Tudi tu so jih Abhazi sprejeli s puškami. Rusi pomečejo

orožje od sebe ter zakličejo, da se udajo. Z veselim krikom pridrvé zmagovalci iz gozdnih skrivališč, povežejo jetnike ter poberó obilni plen.

Zmagonosno se ozre Usban-ok po svojih ter vpraša, je-li kdo ranjen ali mrtev, a dobi povoljni odgovor, da nihče.

»Ta Nan« (Mati božja) bodj zahvaljena! Darovali jej bodemc bogato žrtev. Malek, spravi ves plen domov! Ujetniki bodo oproščeni, ako se bodo z nami zoper Ruse vojskovali, druge odpeljemo v gore in jih prisilimo k delu.«

»Tu leži ranjen mlad Poljak, ki je ravno pred bojem hotel k nam prestopiti,« reče neki vojniki.

»Malek, vzemi ga seboj v naše selo, če more jezdit, ter ravnaj ž njim kot z bratom! Mi pa moramo po cesti navzdol, da zapremo pot glavni ruski četi, katero bode knez napadel v sprednji soteski. Živela sloboda! Smrt Rusom!«

4. Vraže Abhazov.

Marjub in Mara sta dan za dnem se-devala na visoki skali ter se nestrpljivo ozirala na gorski prelaz, po katerem bi se moral vrniti oče z bratom. In res, čez nekaj dni zapazita Maleka, kateri se na

čelu precejšnje čete pomika proti domu. Z veselim krikom spustita se po strmi stezi bratu nasproti.

»Kje pa je oče?« zakliče Marjub.

»V vojski, zdrav je in tudi tebe pozdravlja. S knezom se bližata glavni ruski vojski, ko smo prednje čete mi pokončali.«

»In ti puščaš očeta samega v vojski, sam pa se vračaš domov? Tega bi Marjub ne bil storil!« reče očitaje mlajši bratec.

»Marjub bi bil to prav gotovo storil, ko bi mu bil oče zapovedal, vsaj je poslušen deček,« odvrne mu Malek. »Dvomim pa, da bi mu oče zaupal tako važno opravilo: bogat plen, — več sto pušk, sabelj, patron, petdeset sodcev smodnika in skoro sto jetnikov.«

»Ne prepirajta se vendar koj pri prvem snidenju!« pokara ju Mara. Raji nama povej, je-li kdo izmed naših ranjen ali ubit.«

»Ne, sestra, nobeden; ne prostak, ne hlapec. Naša ljuba 'Ta-Nan' nas je varovala. A glej, tu je mlad Poljak, katerega je sovražna kroglja v ramo zadela, ravno ko je hotel k nam prestopiti. Tudi njegovo domovino so podvrgli hudobni Rusi. Sedaj mu moraš pa ti s Fatimo prav skrbno streči, da bode prej mogel z nami v boj. Jaz ga imam prav rad.«

»Najboljša zelišča mu bodem polagala na rano. Je-li ta bleedi mladenič tam na belci? Malek, pomagaj nam ga vzdigniti s sedla in domov nesti v naše selo. Marjub, ti pomagaj, da jaz domu tečem, ter mu pripravim mehko postelj.«

Perečinskega so prinesli v jedno izmed družinskih koč. Stara Fatima je bila vájena tacih bolnikov; izlečila je že marsikatero rano. Hitro je okreval. Marjub in Mara sta pogostokrat sedela pri njegovi postelji. V kratkem se je navadil mladi Poljak toliko njunega jezika, da ju je razumel in se ž njima zabaval. Nekega popoldne so sedeli pred kočo ter opazovali krasoto zahajajočega solnca. Perečinski ju vpraša, ali vesta, kdo je tako lepo solnce in prirodo ustvaril?

»Ta (Bog) ju je ustvaril,« odgovorita otroka jednoglasno. »In jaz mislim,« pristavi Marjub, »da mu je pomagala Ta-Nan (Mati božja).«

»Ne, ljuba moja. Matere božje še ni bilo, ko je Bog svet ustvarjal.«

»Tega pa ne verjamem,« odvrne Mara, »vsaj je Ta-Nan njegova mati.«

»Res je, ona je mati Sina božjega, ne pa Boga Očeta. Ali nista še slišala o Jezusu, katerega je Mati božja v betlehemskem hlevčku rodila?«

»O Jesu sva slišala, da je nosil težki križ, ki ga mi molimo. A o hlevčku in ja-

slicah nisva nič slišala. Tudi je oče rekel, da ni gotovo, ali je Ta-Nan mati Boga Sina ali Boga Očeta. Povej nama, ako bolje veš.«

Perečinski se je čudil, da sta tako dobra otroka tako nevedna. Spomnil se je sanj svoje matere ter sklenil porabiti priliko ter ju poučavati v veri.

»Koga pa molita, kadar povzdigujeta roke proti nebu, kakor sem vaju videl včeraj na skali?«

»Mater božjo sva molila, ki je tudi naša mati,« odgovori Mara.

»Matere božje pa ne smeta moliti. Moliti smemo edino le Boga. Mater božjo smemo le častiti in jo pomoči prositi. Moliti smemo le Boga Očeta, Boga Sina in svetega Duha, to je presveto Trojico, v katere imenu smo krščeni. Ali sta vidva že krščena?«

Otroka ga začudeno pogledata ter pravita: »Ne razumeva te, kaj praviš. Kaj pa je krst?«

»Torej še kristjana nista. Ali nimate nič duhovnikov?«

»Fej, kristjana nisva! Rusi so kristjani.« zakliče nevoljno Marjub. »Otroka sva velikega ‚Ta‘ (Boga) in Matere božje. Duhovnike pa imamo. Stari Marjom v Dobji je duhovnik našega sela. Prihodnji mesec ga boš videl, ko bode žrtvoval darove ‚Ta-Nan, o njenem prazniku.«

»To je največji praznik Matere božje,« pristavi Mara in veselja ploskne z rokama. »Takrat pride Ona iz nebes na zemljo, obišče pridne otroke, blagoslovi jih in se udeleži praznika; a mi je ne vidimo.«

Perečinski se je vedno bolj čudil. Izprevidel je, da so morali biti Abhazi že kristjani. V teku časa pa so jih Turki obkolili, da niso mogli več občevati z zapadnimi kristjani, duhovniki so izumrli in tako so v stoletjih pomešali pravo vero z raznimi poganskimi obredi.

Res je bilo tako. Ob vznožju južnih kavkaških gor so bile krščanske občine že v apostolskih časih. Severnim in zahodnim rodovom je sveta vera mnogo pozneje došla. Ker so se pa Turki kmalu polastili Georgije, so tudi krščanstvo zadušili. Abhazi so skoro gotovo imeli laške misijonarje, ker so trgovci iz Geneve kupčevali notri do Kaspiškega morja, po Kubani in poluotoku Krimu. Odtod pride, da imajo Abhazi latinski križ (†), čegar navpični konec je daljši, ne pa jednako-ramnega grškega (+). Ko so Turki leta 1453. vzeli Carigrad in se stalno naselili v Evropi, pretrgali so rodovom na Kavkazu vso zvezo z zapadom. Ubogo ljudstvo se je komaj spreobrnilo in ni imelo več učiteljev. Vraže in prazna vera so zopet pognale kal in se pomešale s krščan-

skimi resnicami. — Posebno skrbno so ohranili nekatere katoliške obrede, češčenje sv. križa in Matere božje. Žalibog se je spremenilo to častenje sčasom v malikovanje. Nekateri rodovi so častili celo več bogov, katere so razločevali v gozdnegorske in povodne, ker so mislili, da po teh krajih prebivajo.

Kmalu je imel mladi Poljak priliko, to zmes krščanstva s poganstvom še bolj natanko spoznati, kakor sta mu povedala Mara in Marjub. Usban-ok se je vrnil koncem julija z bojišča s sinom in vsemi vojniki. Posrečilo se mu je večkrat premagati Ruse v malih praskah in drznih napadih. Pripeljal je mnogo plena in napravil sovražniku znatno škodo. A to se ni dosti poznalo Rusom, ki so dobivali vedno nove pomoči. Od severa so prodirali počasi, a dosledno ob reki Kubani, zato je hotel poslej Usban-ok tja udariti. Poprej pa se je vrnil še jedenkrat na dom, da obhaja največji praznik v čast Ta-Nan (Veliki Šmaren) in uredi domača opravila.

5. Darovanje.

Določeni dan pride. Z vso družino napotil se je Usban-ok k bližnji pristavi starega Marjoma. Ondi so se zbirali. Okoli sto rodbin je bilo že navzočih, ko dospe

„Marjub, pomagaj ti, da jaz domu tečem in mu pripravim mehko posteljo.“
(Str. 21.)

na kraj, kjer se je imela vršiti njih služba božja. Bil je velik travnik sredi stoletnih hrastov, ki so delali prijetno senco. Pod najvišjim hrastom stal je darilnik, izklesan iz kamnja, nad njim pa se je dvigal zelo star, velik lesen križ.

Tudi Perečinski je prišel gledat to praznovanje, a iz gole radovednosti. Ko je dospel, bila je že taka gnječa, da je komaj dobil prostorček, odkoder bi zamogel opazovati darovanje, ne da bi se ga udeležil. Malikovati nikakor ni hotel, akoravno mu je Malek prigovarjal, naj ž njimi moli in daruje. Pri oltarju zapazi štiri mlade junce, osem ovnov in ravno toliko kozlov. Mladi gorjanci so držali živali za roge, da ne bi ušle. Na oltarju je bilo polno skled, v katerih so imeli kruh, pšenico, kolače, med in surovo maslo, mleko in neko pijačo, katero imenujejo Abhazi švet. Delajo ga iz prosa in medu, je zelo vpijanljiv in ima oduren okus. Vse je pripravljeno, vse tiho ko v grobu. Kar vstopi stari Marjom v dolgi beli obleki pred oltar. Bil je visok mož častitljive postave, srebrobela brada mu je padala na prsi. Odkrije se. Skrivnostne tihote ni motilo družega, ko plapolanje in prasketanje bakelj, katerih je najmanj trideset gorelo okoli oltarja.

Starček povzdigne svoje oči na križ ter začne glasno moliti, ljudstvo mrmra in poje za njim. Perečinski je razumel te

posamezne besede: »Lepi Bog (Ta dac)! Veliki Bog (Ta sua)! Uboščeki (tamički) Te molimo! Jezus Sin Božji (Jesa tha-ok)! Marija Mati Božja (Mar atanan)! Bog! Bog!« — Druge molitve ni slišal Poljak, a sam je goreče zdihoval k Bogu, da se usmili ubozega, nevednega, a tako dobrega ljudstva, ter mu pošlje pravo luč svete vere.

Skoro četrť ure so molili in peli, ako se sme tako imenovati to godrnjanje. Sedaj pokrije starček kosmato kapo, za njim vsi moški. Dva dečka sta mu stopila na desno in levo. Deček na desni je imel na lesenem ploščeku tri nože različne velikosti, na levi pa tri lesene lonce, iednega vrh drugega. Perečinski spozna Marjuba, ki je nosil nože; žal mu je, da ni dečka poučil, da se ne sme udeleževati malikovalskih daritev. Potolaži se s tem, da ga v tako kratkem času ni mogel popolno poučiti, in da je morebiti bolje za sedaj, da ne zapazijo starejši Abhazi prezgodaj dečkove spreobrnitve.

Duhovnik vzame Marjubu največji nož, migne najimenitnejšemu starešini, da pristopi. Usban-ok prime nož ter ga ročno odda njemu najbližjemu po dostojanstvu, ta zopet dalje, nato si ga podajejo tudi vsi neoženjeni moški, od desne na levo. Na posled dospje nož zopet v roke duhovnika.

Med zadnjimi dobil je nož v roke Ma-

lek. Hitro pokliče Perečinskega, naj še on stopi v vrsto ter se na ta način udeleži daritve. »To ti bo prineslo srečo in blagoslov božji,« ga zagotavlja.

Perečinski, kot katoliški kristjan, ni smel in ni hotel tega storiti, ker s tem bi se udeležil malikovalske daritve. Odrekel je Maleku, a ta je bil razsrjen. »Krščanski pes, ti nočeš z nami darovati?« kričal je nad njim. »In jaz sem ti bil prijatelj, hotel sem se na tvoji strani bojevati zoper Ruse, a kdor noče z menoj moliti, mi tudi v boju ne more biti tovariš!«

Vkljub vsem grožnjam in prigovarjanju ostane Poljak stanoviten. Nikakor ni hotel malikovati. »Ako ne daruješ z nami, prosil bom očeta, da te bo imel za sužnja, ne za prijatelja, in jaz te smatram za izdajico!«

»In ko bi mi hotel življenje vzeti, ne smem se udeležiti vaše daritve,« je odvrnil odločno Poljak.

Ta kratki prenehljaj opozoril je vso množico na mlada moža. »Kaj ti je, Malek?« kliče Usban-ok, »oddaj nož!«

»Kristjan iz naše pristave se ga noče dotakniti,« odvrne mladenič. Velika nevolja nastane med ljudstvom. Več mož zahteva, naj se darilni nož kristjanu kar v prsi porine.

Starček Marjom zapove mir. »Kaj motite sveto daritev z divjim krikom?

Bojim se, da jo veliki Ta (Bog) ne bo sprejel z dopadajenjem. Malek, zakaj pa vabiš kristjana k daritvi? Fej, kristjan se svetega noža še dotakniti ne sme. Tudi on ni sposobna žrtev naši ‚Ta-Nan‘. A da nas ta človek več ne bo dalje motil, privežite ga tje-le k hrastu! Po daritvi določimo njegovo osodo.«

Brž se zgodi. S krepkimi rokami primejo Abhazi Perečinskega ter ga privežejo k mogočnemu hrastu. Ko dobi Marjom zopet nož v roke, migne možem, da pripeljejo prvo darilno žival. Šest čvrstih mladeničev potisne junca na tla pred žrtvenik, Marjom pa prereže vrat ter napolni prvo posodo s krvjo. Mladeniči privlečejo še ostale tri junce, Marjom kolje in mrmra v enomer: »Ta, Ta-Jesa, Ta-Nan!« Nato odvedejo živali h kotlom, da se pripravijo za obed, duhovnik pa povzdigne krvavi nož proti nebu ter z ljudstvom ponavlja vse molitve, petje in mrmranje, kakor v začetku.

Sedaj prime Marjom drugi nož in ta zopet roma iz roke v roko vseh sto starešin in vseh navzočih moških. Ovni se pokoljejo, in ž njih krvjo se napolni druga posoda. S krvavim nožem proti križu obrnjen zopet mrmra starček, zopet kroži nož in sledi klanje kozlov in molitev, kakor poprej. Posode, napolniene s krvjo, postavijo na desno stran oltarja in vsak hoče

ali sulico, ali vsaj prst vanjo pomočiti. Tudi orožje poškrope možje s krvjo, misleči, da tako postane smrtonosno.

Med tem, ko so se mladi ljudje urno sukali okrog kotlov, začela se je druga pobožnost. Vsi oženjeni možje so se jeli bližati Marjomu, posamezni ali v gručah, ter mu priporočali svoje zadeve. Starček je vsakemu izpolnil željo, vzel njegovo kučmo pod pazduho, ter opravil zanj molitev pred križem. Za srečo, zdravje, blagoslov pri deci in čredi, za zmago in obilni plen, za maščevanje nad Rusi prosili so velikega »Ta« in njegovo Mater. Ko so možje vstopili, sledil je nov prizor, ki je najbolj podoben krščanskim obredom. Starček je vzel velik plošnat hleb v roke, obrnil se k množici in pričel:

»Kruh, katerega ste prinesli v dar velikemu Ta, je posvečen, ker je ležal na njegovem oltarju. Jejte ga, in srečni bodete.« Hleb zlomi, ter ga razdeli med oženjene, nato jim poda lesen vrč šveta in vsi po vrsti pijejo.

Perečinski je to natanko opazoval ter se živo spominjal zadnje večerje. V srce ga je bolelo, da je sveta skrivnost primešana malikovalskim šegam po nevednosti in zmoti ubogega ljudstva.

Iz tega premišljevanja ga zmoti veseli krik. Pričel se je slovesni obed. Posamezne družine so posedle v senco, dački in

deklince so stregli in prinašali meso ukuhanu v pšenu. Velikanski vrči šveta so krožili naokoli. Dan se je že nagibal h koncu, mrak je nastajal, a ljudem se ni še nič mudilo domov. Krik in petje postajalo je vedno bolj divje, svet jim je jel stopati v lase.

Krog ognjev so plesali možje, ter odurno mahali s sabljami po zraku. Perečinskemu jelo je tesno prihajati. Pijani, napol divji možje so pač zmožni vsake grozovitosti. Posebno ena skupina se je ozirala že dalj časa nanj, ki je motil daritev. Dobro je videl, da so s prstom in sabljami kazali nanj, a radi splošnega hrupa ni mogel natanko razumeti pogovora. Toliko je spoznal, da nekateri zahtevajo njegovo smrt v zadoščenje. Revež je mislil, da se mu bliža zadnja ura, ter se je jel pripravljati na smrt. Prav iskreno je obudil kes in prosil Boga, naj sprejme njegovo kri v dar, ker ne more sprejeti zakramenta sv. pokore in Sv. Rešnjega Telesa. Nato se spomni svoje stare mamice, ki v mali kočici daleč tam na bregovih reke Visle moli zanj k Materi božji, da bi se srečno vrnil. Tudi sam je začel klicati na pomoč Mater usmiljenja, da bi ga rešila iz te nevarnosti.

Ko tako ves prestrašen moli in zdihuje, pride mu naenkrat na misel: »Kaj če bi zaobljubil Materi božji, da jej hočem pripeljati ta dva nedolžna otroka v naroč-

je in ju pripraviti na sv. krst? Vsaj sta že sedaj tako iskrena častilca, in tako ljubita Mater božjo, ki je še prav ne poznata.« — Ta misel se mu zdi prava, brž naredi obljubo, da hoče otroka pripraviti na sveti krst, ako mu bode le mogoče.

Medtem pa so se tudi Abhazi pri bližnjih ognjih jeli o njem posvetovati. »Smrt kristjanu«, donelo mu je na ušesi. Usban-ok in Marjom sta ga zagovarjala, a ne prav iskreno, krvoželjnost pa je hitro vnela pijano množico. Brak-ok, Usban-okov zet, je prav posebno zahteval smrt Poljaka. Perečinski zapre oči, da bi laglje molil. Vsak trenutek je pričakoval, da ga napadejo z golimi sabljami.

»Beži, tujec, možje te hočejo umoriti!« zašepeče mu naenkrat za hrbtom Mara.

»Vsaj ne morem, Mara! Ali ne vidiš, da sem trdo privezan?«

»Prinesla sem nož seboj in Ta-Nan mi bode pomagala prerezati debelo vrv. Kako je vendar trda! — Vendar upam, — glej, prost si! Spusti se sem na to stran drevesa in beži po senci do skale pri potoku; ondi te čaka Marjub, da te odvede dalje. Meni je naročil, naj može zmedem, da te bodo drugod iskali. Brž, ne obotavljaj se!«

»Dobra deklica! Mati božja naj mi pomaga, da povrnem tebi in bratcu vajino ljubezen.«

»Da, nocoj pride z nebes, da nas blagoslovi. Upam, da bode tudi tebe blagoslovila, dasi se nisi hotel dotakniti darilnega noža. Sedaj pa beži!«

6. Pogovor na drandskih razvalinah.

Na jugozahodnem pobočji kavkaških gor je mnogo razvalin, nekdanjih cerkvic Abhazov. Sezidane so bile v onih časih, ko je tu cvelo krščanstvo. Ko so Turki vzeli te pokrajine, zbežali so Abhazi na kavkaške planine ter ohranili neodvisnost, a propali so spet v poganstvo, kakor je bilo že povedano.

Cerkvice ob morskem obrežji so postale turške mošeje, pozneje ruske cerkve, deloma pa so razpadle in so dandanes preraščene z mahom in grmovjem. Najlepša izmed teh je razvalina v Drandi. Slog kaže, da je bila bržkone sezidana ob času križarskih vojsk. Le malo koč je v obližji, pa še tem se vidi, da kmalu razpadejo.

V jedni teh koč stanoval je neki hadži Keranduk, zvit in potuhnjen človek, ki je služil zdaj Turkom, zdaj Rusom za vo-huna. Za denar je rad storil katerokoli

„Beži, tujec, možje te hočejo umoriti!“ zašepče mu Mara (Str 31.)

v senco pod zid ter migne Brak-oku, da prisede na kamen.

»Kaj je z glavo Poljaka, le brez strahu povej,« reče natihoma.

Brak-ok mu pove dogodke pri zadnji daritvi, o Poljaku, kako čudno ga je odmaknila Ta-Nan. »Glej, hadži,« sklenil je svojo povest ter se razkoračil pred starcem; »tako-le sem stal pred zvezanim Poljakom in ko sem s sabljo švignil po njem, da bi mu črepinjo preklal — hu — izgini! je.«

»Kdo? sablja?«

»Poljak.«

»Kaj, izpred oči Vam je izginil?« smeje se starec.

»Izginil je kakor kafra; kakor gotovo sem Brak-ok, zet Usban-oka.«

»In Ta-Nan da bi ga rešila, ko še njej v čast darilnega noža ni hotel prijeti?«

»Kdo neki bi ga bil?« odvrne Brak-ok. Stari hadži pa pomenljivo puha valčke dima v zrak; naposled reče:

»Niste ga dobro privezali.«

»Še bik bi se ne bil odtrgal. Jaz sam sem pritrdil vrv krog drevesa in zavezal voz.«

»Gotovo ste izpili mnogo šveta, preden vam je izginil v zrak.«

»To je res; a švet ni odvezal vozla, katerega sem jaz sam pritr dil.«

»Meni je vsekako ljubše, da vam ga je odnesla Ta-Nan, kakor da bi ga bili posekali. Mislim pa, da ga ni preda leč nesla. Povej mi, Brak-ok, ali ni imel Poljak nobenega posebnega prijatelja v pristavi?«

»Za nobenega ne vem. Malek ga je imel prej prav rad; a pri daritvi mu je postal najhujši sovražnik, ker ni hotel ž njim darovati. No, Mara in Marjub sta ga tudi rada imela in sta bila tudi navzoča pri daritvi.«

»Dosti,« — pravi hadži ter si pogladi razmršeno brado. »Hrabri Brak-ok, pazi odslej na otroka in kmalu bodeš vedel, kam vam je odnesla ‚Ta-Nan‘ Poljaka.«

»Kaj meni mar?« odvrne Brak-ok. »Oni večer bi ga bil posekal, ker švet me vselej vpijani in razjari. Danes bi ga pustil v miru, vsaj je prostovoljno prišel k nam, da se z nami bojuje zoper Ruse.«

»Posekaj ga ali pusti, kakor hočeš,« povzame zopet hadži. »Ako ga usmrtiš, pa ne pozabi meni glave prines ti; sto srebrnih rubljev ti koj odštejem za njo.«

»Sto srebrnih rubljev!« začudi se Brak-ok ter ga debelo pogleda. »Torej je res, da prodajaš glave ubeglih Poljakov Rusom.«

»Tako se moramo sukati, da izvabimo Rusom peneze,« smeje se odurno

hadži. »Niso li naši sovražniki, in ali ni vreča rubljev več vredna, ko mrtvaška glava, s katero si Rusi ne morejo ničesar pomagati? Mi pa si lahko nakupimo streliva z njihovimi rublji.«

»Sto rubljev,« ponavlja Brak-ok. »Vendar bi bilo to zoper vse postave gostoljubja. Moj tast Usban-ok bi tega nikdar ne storil.«

»Je-li Poljak še v pristavi? Ne, zapustil jo je; torej ne more več terjati gostoljubja. Tastu pa ni treba trohice črhiniti. Njemu je Ta-Nan odnesla Poljaka v zračne višave. Tudi ti jaz ne prigovarjam, da ga umori, temuč le pravim: ako ga boš, ne pozabi mi prinesiti njegove glave. Dobiš sto rubljev!«

»Lepa svota je res, kakor gotovo sem pošten človek! In smrt je tudi zaslužil, ker se ni hotel dotakniti noža. Ni li tako, hadži?«

»Tako namreč ste sodili, ko ste se nanili svete pijače pri daritvi.«

»To smo mi storili, a stari Marjom je drugače sodil. In trezen moram reči, da mi Poljak nikoli ni storil nič žalega. A sto srebrnih rubljev!«

»Napij se zopet šveta! Ko ga boš umrel v gibanju, boš zopet tako sodil, kakor si oni večer. Zapomni si pa, ako nočeš sam zaslužiti teh sto rubljev, jih bo pa kdo drugi iz vaše pristave, dobil jo bom!«

»Stoj, prijatelj! Ako že mora biti in ti glavo na vsak način hočeš imeti, prinesel ti jo bom. Udari — stari hadži Keranduk! A veš kaj, bi mi le ne mogel dati polovice naprej na račun?«

»Še kopejke ne, predno ne vidim glave!«

»Ti meni ne zaupaš, ker misliš, da ti bom kaj unesel; kako naj pa jaz tebi? A pomni, hadži Keranduk: ako mi le jeden rubel odtegnesh, prekoljem ti glavo! Si me razumel?«

»Pri moji veri, nevaren tovariš si mi, hrabri Brak-ok,« se po sili posmeje stari izdajalec. »Pri taki kupčiji, kakor je najina, mora dobček medsebojno zaupanje vzbujati. Tvojemu tastu sporoči, da Sefer paša vsak dan pričakuje novih čet, ki so odločene vani v pomoč. Kadar dojdejo, pošljem svojega sina na vaše selo, da bodec vedeli, kdaj je treba udariti proti Kubanu. Zgoditi se mora istočasno od obeh strani, drugače ni pričakovati povoljnega uspeha. Le poskrbi, da prej zaslужиš tih sto rubljev. Zdrav, hrabri Brak-ok! Otrok ne spusti izpred oči. In predno bode solnce trikrat zatonilo v morje, boš našel sled.«

Ko sta sklenila kupčijo za Perečinskijevo glavo, se ločita. Brak-ok je odšel v gore, starec pa je temno zrl za njim. »Gla-

vo mi bode prinesel,« mrmra sam s seboj, in da mi moje ne bode preklal, bom že skrbel.« Nehote se prime za svojo debelo bučo ter godrnja: »Ti neotesani gorjanci! Res hode treba previdnosti!«

7. Prvi pouk.

Vrnimo se k našemu mlademu prijatelju Perečinskemu, kje je in kako se mu godi po onem osodepolnem dnevu.

Pri luninem svitu pripeljal ga je Marjub ob potoku v malo kočico, kake pol ure od pristave. Kočica je služila pastirjem v zavetje ob hudem vremenu, a sedaj je stala prazna.

Še-le proti jutru sta dosegla ta brlog in Marjub pravi: »Tu se lahko skriješ. Skozi zadnjo steno prideš v precej dolgo jamo, tje hiti, ako zapaziš v bližini kako nevarnost. Tu te moi brat ne bode našel in tudi drugi možje ne, ki so te hoteli darovati Ta-Nan. Mara in jaz ti bodeva pri našala sira, kruha in jajec, dokler ne mine vojska. Potem pa se lahko povrneš k svojej mamici, o kateri si nama zadnjič pripovedoval.«

»Dragi deček,« pravi Poljak Marjubu; »ti in sestrica sta mi rešila življenje. Z božjo pomočjo pridobil bom tudi jaz vaju

za boljše življenje. Sedaj pa hiti domov, da te oče ne pograši.«

»Ne boče me pograšil,« odvrne Marjub. »O prazniku pijejo odraščeni Abhazi toliko posvečenega šveta in imajo drugi dan tako težke glave, da vsi spé po svojih kočah. Pri tebi ostanem, dokler ne pride Mara in nama pove, so li sklenili te zasledovati. Sedaj pa pojdi v jamo ter zaspi!«

Perečinski se udá modri Marjubovi odredbi. Previdno tiplje ob steni in dospé v jamo. Tu najde ležišče iz mehkega mahu in praprota. Po kratki molitvici se uleže, brž mu zaspanec zatisne oči. Dogodki pretečenega dne so ga zelo utrudili in razburili.

Tudi Marjub se vleže, zaspati pa ne more, temuč prenišljuje o boljšem življenji, o katerem je govoril Poljak. »Morda me boče naredil kneza in mi preskrbel tako krasno orožje, kakor je imel oni knez, ki je bil spomladi pri nas na pristavi? in Mari zlato obleko, kakor jo nosijo kraljeve hčere, o katerih nama pripoveduje stara Nana?« V teh mislih zaspi ter sanja še dolgo, dolgo o boljšem življenji.

Zdelo se mu je, da sedi na bogato osedlanem konji. Solnčni žarki so se lomili v krasnih demantih, ki so se svetili na držaju njegove sablje. »Glej, Mara,«

dejal je proti sestrici, ki je sedela poleg njega na lepem belcu, »glej krasno orožje, katero mi je dal Poljak!« A Mara mu odgovori: »O, zlati obroček, ki mi zpenja tančico, je vendar še lepši.« — Prizor se spremeni. Od vseh strani pritiskajo sovražniki in jih hočejo zajeti. Priganjajo konje na vso moč, a ne morejo z mesta. Že slišijo kopita in hrkanje sovražnih konj ter čutijo vročo sapo na tilniku. Marjub potegne krasno sabljo ter se ozre. Roka mu omahne samega strahu, a v hipu mu izvije njegov svak Brak-ok dragoceno orožje z besedami: »Ne, ne bodeta imela boljšega življenja, kakor mi in naši očetje.«

Marjub glasno zakriči ter se zbudi. Bilo je že pozno popoldne. Mara stoji pred njimi ter ga vpraša: »Kaj pa se ti je sanjalo? Hotela sem te že zbuditi, tako si stokal.«

»Si ti, Mara?« zdihne deček še ves zaspan. »Oj, vzeli so nama dragocene stvari. Meni lepo sabljo z zlatim ročem in bliskečimi demanti, tebi pa krasni nakit!« Pove ji svoje sanje in vse, kar mu je pravil Poljak o boljšem življenji.

Govorjenje otrok je zbudilo tudi mladeniča v jami, kateri se jima kmalo pridruži. Vsedejo se pred kolibo pod jelko, katera je široko razprostirala svoje veje ter zakrivala vhod. Pred njimi je žuborel

gorski potočec, po skalah z mahom poraščenih. Na nasprotnem bregu pa so štrleli skalnati vrhovi navpik, istotako zadaj za kolibo. Le semtertje životarila je kaka majhna smrečica po sivem skalovji. Solnce je ravno zahajalo, ter s svojimi žarki zlatilo skalnate vrhe. Nikdar še ni videl naš znanec bolj divjega kraja, otroka pa sta se čutila prav domača v tej skalnati globeli.

»Tukaj si brez skrbi«, ponavlja Marjub, ko zapazi, kako žalosten utis dela okolica na tujca. »Tu te ne bodo iskali. — Mara, sedaj nama pa vendar povej, kako se je sinoči izteklo, in kaj počno danes na pristavi.«

»Ta-Nan te je očitvidno varovala«, prične deklica. »Komaj sem prerezala vrv in si se umaknil v grmovje, priskočili so že možje k drevesu z golimi sabljami. Ko bi bil še privezan, razsekali bi te bili na kosce. Jaz sem se z vrvjo komaj umaknila za bližnje drevo. Ker te ni bilo, začeli so grozno vpiti. »Kam je prešel? Ravnokar je bil še z vrvjo vred pri drevesu, in sedaj pa še vrvi ni! — V zrak se je spremenil, ravnokar sem ga še videl«, tako so hiteli eden za drugim, ter se jeli umikati. »Tu ni vse prav«, dejal je Murko, »vrag ga je vzela.« — »Ali pa ga je Ta-Nan oprostila iz naših rok«, dostavi starček Marjom, ki je opravljal daritev. Mi-

slim, da ta je prav govoril. Mati božja te je res rešila, ker nama je navdihnila to misel. Pripovedoval si nama toliko lepega o nji, da sva sklenila te rešiti.«

»Vsi so verjeli Marjomu in nobenemu še na misel ni prišlo te preganjati in iskati«, dostavi še deklica in seže po canjico, katero je seboj prinesla. Podaja mu lonček gosto kuhane kaše (Abhazi jo imenujejo šva-pasla), nekoliko sira in kruha. V skledico zajame pa vode in mu reče: »jej in pij, pa ne boj se, da bi bile te stvari ukradene. Prosila sem Nano, naj mi jih da za ubozega moža. Vmes nama pa lahko kaj poveš o boljšem življenju, katero si omenil Marjubu.«

»Bog vama povrne, Mara in Marjub, da sta mi včeraj življenje rešila in me danes z jedjo preskrbela. Zdita se mi kakor oni krokarji, ki so Eliji donášali kruha, ali še bolj sta podobna onemu angelju, ki je preroku Danielu prinesel jed v levnjak. Vama je li znana ta povest?«

Nikoli je še nista slišala. Pove jima torej zgodbo o proroku Eliju, potem o Habakuku, katerega je angelj za lase v Babilon nesel. »O, to ga je moralo boleti«, vsklikne Mara in se prime za glavo, »grem pa že raje k nogam na pristavo in nazaj.« Marjub se smeje in pristavi, da ga je angelj gotovo bolj rahlo prijel, kakor naju Nana, kadar je huda.

Perečinski opravi kratko molitvico in se vsede k jedi. Povabi tudi otroka; Marjub sprejme povabilo, Mare pa ne more pregovoriti. Pri Abhazih ne smejo jesti ženske vpričo moških. Po jedi prične se zopet pouk o boljšem življenju. Perečinski jima pripoveduje o vstvarjenji, o Adamu in Evi, da sta živela v lepem raju, dokler sta bila otroka božja. Raj je bil vrt poln najlepših cvetic in dreves. Na drevju je bilo sladko sadje, živali so bile krotke in človeku pokorne na migljaj. Zajčki in srnice so okrog njih skakali, še celo medved in volk mu nista storila nič žalega. O vojski in prepiru ni bilo sluha ne duha, dokler sta ostala otroka božja. Najlepše veselje pa sta uživala, kadar se je Bog, kot dobri oče sam ž njima pogovarjal. Smrt še ni bila poznana, ljudje bi bili dospeli v nebesa, ne da bi umrli. Ali ni bilo to življenje boljše, nego je sedanje?«

»O kako dobro se je takrat godilo ljudem!« zdihne Mara. »A to je menda le pravljica, kakor nama jih pripoveduje stara Nana o pritlikovcih, ki prebivajo v gorah v zlatih gradovih.«

»Ni pravljica ne, temveč gola resnica. Še mnogo bolje se je godilo prvima človekoma, kakor vama jaz povedati zamorem.«

»Zakaj pa nista ostala otroka božja?« vpraša Marjub.

»Ker sta postala nepokorna ter nista spolnovala postave nebeškega Očeta, ju je Bog pahnil iz lepega vrta ter ju prepustil revi in nadlogi ter odločil, da sta morala umreti.«

»Pa si obljubil, da hočeš nama preskrbeti to lepo življenje! Ako zamoreš v ta lepi vrt, zakaj si pa tu, zakaj ne greš tje in ne vzameš naju s sabo?« poizveduje Marjub v hipu.

»Jaz upam posesti to življenje, ker sem otrok božji. Vsak človek, kateri je otrok božji, ima ključ do tega lepega vrta nebeškega Očeta. A sedaj še ne smem vanj, dokler me On sam ne pokliče. Ako do tistih mal ne izgubim ključa, smel bom vstopiti vanj.«

»Pokaži nama ta ključ!« vzklikne Mara.

»Ključ imam v svojem srcu in ga ne morem prej rabiti, da umrjem.«

»Ali zamoreš tudi nama preskrbeti take ključe?« prosi Marjub.

»Da, ker vaju hočem narediti otroka božja.«

»O stori naju otroka božja!« prosita oba z jednim glasom. »Otroka Matere božje sva že!«

»Hvala Bogu, to je najboljši pripomoček, da postaneta otroka božja. Predno se bo pa to zgodilo, morata se še mnogo naučiti. Sedaj se vrnita domov, ker je že

pozno. Jutri pridita zopet. Ker sta meni rešila časno življenje, hočem vama jaz razodeti večno ter vama pripomoči, da ga dosežeta. Molita pa posebno k Materi božji in pojdita v božjem imenu. Glejta, solnce poljublja le še z zadnjimi žarki najvišje vrhove smrek po skalnatih robovih.

8. Starec na Elbrusu.

Brak-ok je dospel srečno domov. Zvečer je sedel sredi mož, ki so bili zbrani pred vrati »velike hiše«, v kateri je stanoval Usban-ok, kot glavar cele pristave. »Veliko hišo« pa si ne smemo predstavljati kot kako palačo. Lesena hiša, sezidana (če se sme tako reči) iz otesanih hlodov in desk, bila je ubogim gorjancem že veliko poslopje; druge kočice so bile mnogo slabše: iz desk in bičevja in ilovice. Brak-ok je moral mnogokrat ponoviti novice, katere je prinesel. O svojem namerjenem zlodejstvu pa je previdno molčal, kakor mu je svetoval stari hadži. Toliko več pa je govoril o Sefer-paši, kateri ima vsak čas priti iz Carigrada z mnogimi četami. Tudi je omenil, da pride ž njim oddelek Poljakov s kanoni, ki se bodo vrlo bojevali z Abhazi zoper Ruse.

Med poslušalci se prične prepir. Murko ni zaupal Poljakom, češ, da imajo sko-

ro isti jezik, kakor Rusi, ter da bodo le na videz na Ruse streljali. Kdo ve, če ne pridejo le zato, da spoznajo vsa gorska pota in prelaze, da jih potem Rusom izdajo.

Usban-ok ugovarja temu mnenju: »Poljake so Rusi oropali svobode ter jim vzeli domovino, zato se ti sedaj združijo z vsakim narodom, ki gre nad Ruse. Poljakov se jaz ne bojim, pač pa Turkov. Pomagali nam bodo, da Ruse preženemo iz naših gor, a potem jih bodo sami zasedli in čez nas gospodovali. Mi pa hočemo biti prosti, ne vklenjeni, kakor starec na Elbrusu!«

»Starec na Elbrusu! Povej nam kaj o njem, častiti Marjom,« prosi Malek.

»Sivolasi Marjom, katerega smo spoznali v prazniku Ta-Nan, prijezdil je nočoj v goste, da poizve o vojski. Starec si pogladi sivo brado ter začne pripovedovati prastaro pravljico, katero so zanesli Grki ali Rimljani pred več ko dve tisoč leti v te skalnate gore. Mogoče, da je došla iz Azije, da je torej še starejša in spominja nekoliko na kazen Luciferja, nekoliko pa na grškega Prometeja.«

»Vidite li, kako se blišči najvišji vrhunec Elbrusa tam za gorami? Pokrit je po zimi in po letu z večnim snegom. Vetrovi tulijo tam noč in dan, na vrhu pa sedi starček na ogromni kameniti plošči. Snež-

nobeli lasje mu padajo na tilnik, bela brada prirasla mu je že do tal in ves je pokrit z belo dlako, kakor kunec. Nohti na rokah in nogah so že kakor orlovi kremplji, krvave oči pa se mu svetijo, kakor žareče oglje. Kadar se nam zdi, da se gora sveti, ko je že solnce zašlo, vidimo le žar njegovih oči. Okoli vrata in pasu ima težke železne verige, ki so pritrjene na skalo. Istotako je vklenjen za roke in noge. V tihi noči se čuje rožljanje verig, sem in tja tudi zdihovanje in stokanje njegovo. Vselej pomeni to veliko nesrečo za našo deželo. Predno je bil zmagan hrabri šejk Šamil, slišal sem jaz starca tri noči grozno tuliti in stokati.«

»Že na tisoče let je stavec priklenjen tam gori. Pred davnim, davnim časom bil je služabnik in prijatelj velikega ‚Ta‘, kateri ga je tako ljubil, da je prav zaupljivo ž njim občeval. Toda prevzel se je. Hotel je postati tako mogočen, kakor veliki ‚Ta‘ (Bog) sam, in ker je znal mnogo njegovih skrivnosti, uprl se je ter hotel velikega ‚Ta‘ s prestola pahniti. Norec! Kdo se more meriti z velikim ‚Ta‘! — Prevzetnež je bil premagan in v kazen priklenjen vrh Elbrusa. ‚Imaš li dosti visok prestol?‘ rekel je veliki Ta. — Le malo ljudi ga je videlo, ker pot na goro je težavna in strašna. Tri starčke pa vendar poznam, ki so bili pri njem, a stanujejo daleč od tu, na

vzhodu gorovja. Vsega ne sme nobeden povedati, kar je videl, sicer izgubi življenje. Dvakrat tudi nobeden ne sme k njemu. Moj oče je poskusil v drugič, da bi zvedel izid naše vojske z Rusi, pa ga ni bilo več nazaj, kakor veste.«

Tako je končal Marjom. Molčé so možje gledali sneženi vrh in groza jih je spreletavala, ko so mislili na grozno trpljenje, ki je prisojeno predrznemu uporniku. Marjub in Mara čepela sta za vrati ter pazljivo poslušala vso povest. Sedaj šepne Mara bratcu: »Marjub, jaz mislim, da ta zlobni mož ni nihče drugi, kakor satan, o katerem nama je včeraj pripovedoval dobri Poljak.«

Brak-ok je bil tako blizu vrat, da je čul in razumel, da sta včeraj s Poljakom govorila. Oči se mu zlobno zasvetijo, zamrmra sam pri sebi: »Hadži, imaš prav! Otroka vesta, kam je Ta-Nan odvedla tujca.«

Primaknil se je še bolj proti vratom ter vlekel na uho. Slišal je Marjuba svariti sestrico, zakaj imenuje Poljaka, ker bi lahko kateri izmed mož slišal. Potem je tujec gotovo izgubljen in kdo naju bo poučil, da doseževa boljše življenje, katero je užival tudi starec iz Elbrusa, predno je postal hudoben. A deklice ste vedno neprevidne in ne znate molčati.

Brak-ok je zvedel dosti. Sklenil je otroka skrbno opazovati, in če ne bo vse nič pomagalo, rabiti zvijačo in silo. Sedaj ni mogel dalje prisluškovati, ker je Usban-ok zastavil vprašanje, bi-li ne bilo dobro poslati koga na Elbrus povprašat za izid vojske. Marjom je koj pripravljen z vedeževanjem vprašati velikega »Ta«, ali to **dopušča**.

Glavar pristave prinese v usnjatem mehu vse kosti in koščice celega ovna od zadnje daritve. Marjom je bil tudi vedeževalec, kar mu je donášalo mnogo dobička. Brž je pripravljen izvrševati ta posel. Na dvorišču naredi ris (krog) in skrivnostno godrnjaje položi v sredo kozlovo črepinjo. Potem prime meh, gre trikrat okoli kroga, mrmra in dviga meh sem in tja. Vsi okolj stoječi ga gledajo tako, da še z očmi ne upajo treniti. Kar obstoji starček, obrne meh hipoma ter razsuje vse kosti na kozlovo črepinjo ter glasno govori: »Ta! Ta-Nan! Jesata-ok!« Družina jednoglasno zakriči: »Ta dovoljuje!« Ovnova črepinja je namreč obvisela med kozlovimi rogovi, kar so smatrali za potrdilo.

»Da, veliki Ta dovoljuje,« ponovi Marjom, »pa ne samo to, ampak želi celo, da se mlad in krepek mož te pristave odpravi na pot, in sicer sam. Le pogledite,

Marijina otroka.

da stoji gladka koščica sprednje ovnovе noge navpično na kozlovi črepinji!»

Novo začudenje vseh navzočih. »Kdo bi bil?« vpraša Usban-ok, »pa vendar ne moj sin Malek?«

»Srečkati moramo,« razlaga Marjom. »Prinesite mošnjo barvanega graha, z zavezanimi očmi naj potegne vsak po jeden grah. Kdor potegne najsvetlejšega, tega kliče starec na Elbrus!«

Vsi so bili zadovoljni s to določbo. Usban-ok postavi vse mlajše može v vrsto, vedeževalec pa jim zaveže oči. Nato seže vsak v osodepolni mošnjiček ter prinese iz njega grah. Prvi so prinašali temno-modre in temno-rujave jagode, Malek pa svetlo-rumeno. Skrb je zmračila lice Usban-oku, samo še jeden ima seči v žep, ako še ta izvleče temno, potem mora njegov sin na nevarno pot, iz katere se je malokdo vrnil. Z največjo pozornostjo gledali so zadnjega, ki je stegnil svojo roko v mošnjiček. Bil je Brak-ok. Počasi seže po grah ter ga bojazljivo prinese ven. Med tem, ko mu vzamejo obvezo od oči, odpre pest — snežnobeli grah se mu zablšči na dlani. Z drobno kletvico ga vrže od sebe, a bilo je prepozno. Okoli stoječi so ga videli ter zaklicali: »Hrabrega Brak-oka kliče starec na Elbrus!«

Usban-ok je bil neizrečeno vesel. Povabil je prihodnji večer na veliko poje-

dino, ki bode Brak-oku za odhodnico. Zbrali so se vsi. Pred vsakega je bila postavljena mizica, po vsaki jedi pa so prinesli drugo. Vse slaščice Abhazov so prišle na vrsto, kakor o svatbah: puran v poprovi juhi, meseni in sirovi rezanci, drobno narezana bravina v omaki, v surovem maslu praženi sirovi izrezki s kruhom, naposléd pšeno s kislo smetano. Šveta so imeli toliko, da bi skoro rekli, tekkel je od vseh štirih voglov. Vsi so bili židane volje, le Brak-ok je bil kakor obsojenec, kateremu so ure štete.

Šlednjič mu šine nova misel v glavo in tudi njegovo obličje se zjasni. »Bedak!« pravi sam sebi. »Kdo me pa more siliti na goro? Delal se bom, kakor da bi res šel, v resnici pa bom izvršil svojo kupčijo z hadžijem ter zaslužil sto srebrnih rubljev. Da mi ni to koj na misel prišlo! Ko se vrnem, si bom že kaj izmislil. Imel bom dem Usban-oka in Marjoma za medveda, ki me s tako radostjo pošiljata na Elbrus.«

9. Razni načrti.

Drugo jutro stalo je solnce že precej visoko, ko stopi Brak-ok na dvorišče pristave, da se poslovijo od domačih. Bil je ves pripravljen, da nastopi pot na visoki ledenik, kakor so mislili njegovi prijate-

lji. Vsi možje, prvi Usban-ok, so mu podali roke in mu voščili dober uspeh. Nato pristopijo še žene in deklice, da se poslové.

»Kje pa sta Marjub in Mara?« vpraša Brak-ok.

»Da, kje sta otroka? Zadnji čas ju skoro nikoli ne vidim doma,« pristavi Usban-ok.

»Po gorah se klatita,« odgovori stara Nana. »Tudi danes sta si izprosila na vse zgodaj kos mesa in kruha, in tekla v gozd.«

»Nič več ne bodeta pasla lenobe po gorah,« reče zopet Usban-ok. »Zadnji čas je, da naučiš Maro presti in tkati, da bo znala kedaj izdelovati tako lepe tkanine, kakor njena mati. Marjuba bom pa jaz vzel v roke.«

Brak-ok zapusti ograjo pristave. Možje ga spremljajo do gozda, potem pa se vrnejo ter se na tihem smejejo v pest, da jih ni srečka zadela. Moško stopa Brak-ok dalje. Ko pa dospe čez prvi prelaz, da ga niso več videli od sela sem, vleže se pod smreko ter se porogljivo smeje: »Norci! Mislite, da grem res na Elbrus, da se zvrtočlavim v kak prepad? Samo kako zavetje si moram poiskati za nekaj dni, od koder bom lahko opazoval pristavo in otroka. Dolgo mi res ne bo

čakati, da si zaslužim sto srebrnih rubljev!«

Po kratkem počitku spleza Brak-ok na strmo skalo. Med grmičevjem si napravi prostorček, od koder je lahko opazoval selo in vsa pota, ki so vodila tja. Marjub in Mara pa sta med tem sedela v kolibici pri Poljaku ter ga verno poslušala. Perečinski je dobro porabil teh štirinajst dni ter poučeval otroka o boljšem, večnem življenju. Otroka sta že vedela, da je le en Bog, a v treh osebah; da Mati božja ni boginja, temveč stvar božja, najčistejša in najsvetejša Devica, izvoljena v Mater božjo. Vedela sta, da je rodila Sina božjega v betlehenskem hlevčku in ga položila v jaslice; da je Jezus Kristus za nas na svetem križu umrl in nas odrešil s svojo drago krvjo.

Gorke solze je pretakala Mara, ko je opisoval Perečinski strašne bolečine Jezusove in Njegovo še večjo ljubezen. Marjub pa se je jezil nad judi, ki so Gospoda tako neusmiljeno trpinčili in zasramovali. Perečinski pa ga je poučil, da je Zveličar tudi za naše grehe moral zadostiti in da smo pravzaprav mi vzrok Njegovega trpljenja in smrti.

Tu ga Marjub debelo pogleda ter vpraša: »Ali je tudi radi mene trpel Zveličar, ako sem bil prevzet, nepokoren in

len? Ali je vedel, če sem se jezil in maščeval?«

»Da, Marjub, vse to je vedel na križu; vsaj je pravi, vsegavedni Bog. Žalilo ga je, da smo mi grešili, vzel je naše grehe nase in trpel zanje.«

»Odslej pa ne bom nikdar več grešil!« zakliče Marjub.

»Jaz tudi ne,« pristavi Mara.

»Prav tako,« pravi Perečinski, »ta sklep je dober, alko je storjen na podlagi ponižnosti, to je, da ne zaupata v sama sebe, temveč v pomoč Jezusa Kristusa. V ta namen morata vsak dan Boga pomoči prositi in Mariji se priporočiti, da bi vajino molitev podpirala.«

»To hočeva gotovo storiti. Vsaj sva častila Mater božjo, ko je še poznala niswa. Sedaj nama pa vendar še povej, kako bova postala otroka božja in očistila svoje srce grehov,« prosi Mara.

»Mara, kaj pa storiš, kadar obleko umažeš?«

»I, operem jo — pa srca vendar ne morem oprati!«

»Tudi duša in srce se lahko opere in očisti. Naš nebeški Zveličar pripravil nam je kopelj, v kateri se duša očisti vseh grešnih madežev in se prerodi v otroka božjega.«

»Pokaži nama to kopelj! Očisti naju!« prosita otroka hkrati. »Oj gotovo je da-

leč od nas oddaljena,« pristavi otožno Marjub.

»Ne, kar v tem-le potoku lahko očistim vajini duši vsakega madeža. Vidva verujeta v Jezusa Kristusa. Ako oblijem vajino čelo z vodo in vmes govorim besede: ‚Jaz te krstim v imenu Očeta in Sina in svetega Duha,‘ zadobi voda skrivnostno moč krvi Jezusa Kristusa ter očisti vajini duši vsakega greha. Po krstni vodi zadobita nadnaravno življenje otrok božjih.«

Nadalje jima razlaga, kako je Jezus Kristus postavil sveti krst in katere milosti zadobimo, kadar ga sprejmemo. Nestrpno zakliče Marjub: »Ako naju tako lahko narediš otroka božja, zakaj pa še odlašáš? Lej, tu je potok! Brž naju krsti!«

Perečinski se dobrovoljno nasmeje in pravi: »Da, ljuba otroka! Moja edina želja je vaju krstiti, vendar imam važne pomisleke. Sveti krst nalaga dolžnosti. Ali jih bodeta spolnovala v teh gorah, brez pomoči? Odreči se morata satanu in vsem njegovim delom. Vaju bodo pa silili k malikovalskim daritvam in obredom, kateri so gnjusoba v božjih očeh. Marjub, ti tako hrepeniš iti na vojsko proti sovražniku: še s seboj te ne bodo vzeli, ako si ne obesiš raznih vražarskih zaveskov na vrat. Oče tvoj te bodo silili k krvnemu

maščevanju in vendar je Jezus rekel: »Ljubite svoje sovražnike!« Vidita torej, da vaju ne smem krstiti zaradi nevarnosti, da bi pozneje zatajila svojo vero.«

Solze so zalile oči obema pri tem pripovedovanju. »Torej naju nočeš storiti otroka božja!« toži žalostno Marjub.

Po kratkem premolku pravi Mara: »Zadnjič si nama pravil o Abrahamu, katerega je Bog iz domovine poklical v tujo deželo. Morda pa Bog tudi naju kliče v tujo deželo. Ali bi naju smel krstiti, ako s teboj pobegneva v daljno deželo k tvoji materi?«

Solze veselja zaigrajo Perečinskemu pri teh besedah. »Angelj varuh ti je navdihnil te besede, Mara. Kdor očeta in mater bolj ljubi, ko mene, ta mene ni vreden! je rekel Kristus. Kdor pa zavoljo mene zapusti očeta, mater, ali brata ali sestro in domovino, temu pa obeta večno življenje. Da, Mara, oni dan, ko bodeta pripravljena bežati z menoj, krstil vaju bom v otroka božja. Kaj pravi pa Marjub k tem besedam svoje sestrice?«

Marjub je žalostno zrl pred-se in vprašal: »Ali morava potem očeta zapustiti? Ali bi ne bilo bolje, da ti še očetu in vsem prebivalcem našega sela oznaniš lepi nauk o Jezusu Kristusu? — Nak — umorili bi te! Jaz sam jim bom povedal,

kaj si naučil Maro in mene, in potem te pokličemo, da nas vse krstiš.«

Perečinski malo pomisli, potem odvrne: »Lepo bi pač bilo, a menim, da ne bo šlo. Misliš li res, da bi se oče in drugi možje odrekli svojim vražam, ki še imena ‚kristjan‘ ne izgovoré drugače, kakor da pristavijo ‚fej‘? Mara ima prav! Vsi trije pobegnimo.«

»Dovoli mi vsaj, da poskusim Maleka in očeta sprebrniti,« prosi deček. Brak-ok in drugi mi seveda ne bodo verjeli, oče in brat pa gotovo. Ako ne, voljan sem z vama pobegniti.«

Poljak je dobro spoznal plemeniti nagib, ki osrčuje dečka k temu podjetju. Vendar je izprevidel, da je malo upanja, nasprotno pa velika opasnost za vse tri. Beg bode potem skoro nemogoč. Vendar ni hotel odsvetovati nevarnega poskusa. Za svojo osebo mu ni bilo; žrtvoval bi rad življenje. A otrokoma bode Usban-ok gotovo prepovedal, ga še kdaj obiskati, in kaj bo ž njima? Najraje bi ju koj krstil, vendar opusti to misel. Pouči pa ju, kako naj krstita jeden drugega, ako prideta v smrtno nevarnost. Razlaga jima še nadalje nauk Jezusov, nauči ju obuditi kesanje čez storjene grehe in moli ž njima. Šele ko se je mrak jel vlegati, odslovil ju je. Kar ločiti se ni mogel od ljubeznjivih

otrok, tako tesno mu je bilo pri srcu. K ju prekriža na čelu, ustih in na prsih, jima še priporoči, da naj prav iskreno molita k Mariji.«

»Seveda,« mu pritrди Mara, »vsaj sva njena otroka!«

10. Poskušnje.

Mara in Marjub sta molčé stopala jeden poleg družega proti selu. Premišljevala sta vzvišene skrivnosti, katere sta danes slišala. Slednjič pravi Mara:

»Kako rada bi vendar postala otrok božji! Bojim se, da nama oče ne bodo več dovolili obiskati dobrega tujca.«

»Potem krstim jaz tebe in ti mene,« odvrne Marjub. »Vsaj naju je naučil, kako se morava krstiti. Upam pa še vedno pregovoriti očeta in Maleka, da še ona postane otroka božja. Le srčnost, Mara, k grehu naju ne bo nihče prisilil.«

»Tega pa ne, ker bi žalila Gospoda, ki je bil zaradi nas križan. Ako nama pa oče sveti krst prepove, ali ne bova grešila, ako ga ne ubogava?«

»Gotovo ne. Kar je greh, tega oče ne sme terjati, in Poljak je tudi rekel, da moramo Boga bolj slušati, kakor ljudi.«

Med tem pogovorom sta dospela do skale, na kateri je Brak-ok cel dan ležal in stražil.

Že od daleč ju je zapazil in nobena besedica mu ni ušla. Sklenil ju je prestrašiti, da bi iznenadena izdala skrivališče Poljakovo. Pri zadnjih Marjubovih besedah spusti se s skale pred otroka, kakor bi padel iz neba. Mara strahu zakriči; tudi Marjub se prestraši, vendar se oju-nači in pravi: »Jojmine, Brak-ok! Mislil sem, da si že na Elbrusu.«

»Predno grem tja, moram še s Poljakom govoriti. Vidva sta bila ravno pri njem. Povejta mi, kje je?«

Marjub je koj spoznal, da svak ne namerava nič dobrega, zato mu mirno odgovori: »Tega ti ne poveva, Brak-ok.«

»Torej vesta!« zavpije Abhaz z žarečim pogledom. »Morata mi povedati! Le ne obotavljajta se, sicer« — in prime dečka krepko za ramo.

»Ne povem ti pa ne, in če me tudi tepeš,« odgovori kljubovaje Marjub.

»Ti mi bodeš povedala, Mara, kaj ne? Prinesem ti krasno tančico iz srebrnih niti in zlat obroček za na glavo. Jaz moram zvedeti, kje je Poljak. Nocoj se mi je sanjalo, da mi bode pokazal pot na Elbrus.«

»Ne verjemi mu, Mara! Umoriti ga hoče!« zakliče deček.

»Brez skrbi boji, bratec, jaz mu že ne povem!«

»Kaj, — nočeta? Jaz vama bodem izbil svojeglavnost!« Pri teh besedah izdere sabljo ter jo po bliskovo zavihiti deklici nad glavo.

»Marjub, ubil me bo!« zakriči Mara. »Oj, da bi bila vsaj krščena!«

»Ne bode te ne!« odgovori deček, obesi se hitro Brak-oku na roko, da ni mogel sablje rabiti. »Teci, Mara, in povej očetu, če me umori!«

Z zobmi škripajoč otresal je Brak-ok dečka. Z levico ga je tepel in suval, a zaman. Ni se ga mogel znebiti. Mara pa je hitela proti domu in glasno klicala na pomoč. Ko Abhaz izprevidi, da tako ne bo dospel do svojega cilja, zakliče deklici, naj obstane, in reče Marjužu: »Spusti me; pri bradi mojega očeta ti obljubim, da vama ne bom storil nič žalega.«

Marjub ga koj spusti ter stopi korak nazaj. »Svojeglavnež,« nadaljuje temnega obraza, »meniš, da ga ne bom našel? Da le vem, da tiči v onileh skalah, ga bom že dobil v kaki soteski. Le pojdita domu in povejta očetu, da sta se predrznila pri daritvi odtegniti Poljaka zasluženi kazni. Dobro vesta, da vaju čaka brezovka.«

Še jedenkrat ju zlobno pogleda, potem ju spusti ter gre po stezici, po kateri sta ona dva prišla, proti skalnati soteski. Nemo zre Marjub za njim, Mara joče samega strahu.

»Ko bi le mogla dobrega moža opozoriti na nevarnost,« zdihne Marjub. »Brak-ok ne namerava nič dobrega. A nocoj ne bo našel kolibe, vsaj je v soteski že popolna tema. Ne jokaj, Mara!«

Deklica si otere solze in odgovori: »Da bi ga vendar Mati božja obvarovala hudobnega človeka! Marjub, škoda, da nisva kar ž njim bežala. Oče naju bo zaprl in tepel. Bi-li ne bilo bolje, da bi kar zdaj-le zbežala?«

»Sama? Kam pa hočeva bežati? Ne, Mara, srčno hočeva stopiti pred očeta in mu vse povedati. Ako se noče pokristjaniti, potem uideva pri prvi priliki. Kar bova pa ta čas trpela, pa hočeva srčno prestatu in na ljubega Zveličarja misliti, ki je toliko za nas trpel.«

»Da, Marjub, in na one otroke, o katerih nama je Poljak pravil, ki so tudi za Jezusa v trpljenje in smrt šli.«

»Pri tem ostane,« reče deček. Sprimeta se za roke in odločno koračita v selo.

Usban-ok je večkrat čez dan vprašal Nano in Murkota po otrocih in ju gorko ošteval, zakaj tako slabo pazita na otroka. Ko mu slednjič Murko naznani, da sta se vrnila, ukaže jih takoj pred-se pripeljati. »Kje se klatita cel dan brez dela?« nagovori ju osorno.

»Bila sva pri Poljaku, katerega so hoteli možje z Brak-okom o prazniku umoriti,« odgovori Marjub.

»Kaj, pri Poljaku?« vzklikne začuden Usban-ok. »Kaj še živi in se tu okrog klati? Prej kot ne kot ogleduh!«

»Da, oče, še živi. Mara in jaz sva ga oni večer otela, ko so ga hoteli pijani možje in Brak-ok umoriti. Vsaj ti in Marjon nista zahtevala njegove smrti. Vsak dan sva mu nesla kruha, sira in malo posušene bravine v gozd. To bi ti bil jaz moral že naznaniti, a bal sem se, da bi mu naši možje kaj žalega ne storili. Ako sem se pregrešil, kaznuj me, oče, Mara pa je nedolžna, vsaj je le mene ubogala.«

Odkritosrčnost sinova je dobro vplivala na očeta. Njegova odločnost mu je bila všeč. Seveda ga je tudi jezilo, da sta otroka njega in vse moštvo tako za nos vodila. Zato pravi: »Kazen si zaslužil, a odpuščena ti bo, ako mi obljubiš, da ne greš nikdar več k Poljaku, ki naše žrtve zaničuje. Česa sploh ta človek išče todi? Ali nas opazuje in naposled izda sovražnikom!«

»Krivico mu delaš, oče. Blag mož je to in je nama skazal veliko dobrot. Pokazal nama je pravo pot v nebesa in hoče isto tudi tebi storiti.« Sedaj pripoveduje deček s prostimi besedami pogloblitve nauke krščanstva. Usban-ok težko kroti

svojo jezo, naposled vpraša: »In kaj pa so naše žrtve, katere darujemo veliki Ta-Nan?«

»Vraže in malikovalstvo,« odvrne deček.

»In kaj pa mi in naši očetje?«

»V zmoti ste.«

»In kaj boš ti, ako te Poljak s svojo čarovniško vodo oblije?«

»Kristjan.«

Tu pa se Usban-ok ne more več premagati. »Fej, sram vaji bodi! Sramota in gorje vajinemu zapeljivcu! Izplačal ga bom, ker se je predrznil iztrgati vama vero očetov iz srca! Ali vaju je že krstil? Sta kristjana?«

»Ne še, a hočeva postati.«

»Raji vaju vidim mrtva pred nogami! Murko, vzemi ta izdajalca naše vere, priveži ju v hlevu k stebri, bičaj ju vsako jutro in vsak večer, dokler jima ne iztepeš žeije, postati kristjana. Glavo pa izgubiš, ako ti uideta. Jutri ujamemo Poljaka, in sama nam morata pokazati, kje tiči.«

11. Rusi so tu!

Iz nepričakovanih vzrokov izostal je lov na Poljaka, kateri je tako hudo razsrdil Usban-oka.

Okoli polnoči prijezdi brzi sel poveljnika Najb-a, onega kneza, o katerem smo čuli v začetku povesti. Rusi so pritegnili od severa močne čete, zato prosi knez nujne pomoči. Usban-ok ukaže koj sedlati konje. Vse je pokonci. Na sredi dvorišča zapalijo velikansk ogenj, ki je razsvitljeval marljive može, ki so v največji hitrici prinašali brešno in živali tovorili, poskušali ostrino sabelj, puške basali, jermena in ujzde pritrjevali.

»Rusi so že pri grobišču v ibski soteski,« pripoveduje sel.

»Ako dospejo do onih treh velikanskih skal, pod katerimi je pokopan šejk Cam-ok, potem je naša domovina izgubljena,« pravi Malek Murku.

»Da, to je staro prorokovanje, katero sem že čul kot otrok,« odvrne Murko. »Zato hitite! Kje pa Usban-ok še tiči?«

»Ravno pri otrocih je v hlevu. Sinoči ju je pustil do krvi bičati, pa ni nič pomagalo. Sedaj ležita zvezana na slami. Vedel sem, da je Marjub svojeglaven, a da se Mara pusti raji do krvi tepsti, nego da bi odjenjala, to mi pa ne gre v glavo. Poljak je otroka začaral in to mu plačam, koder ga dobim!«

Usban-ok je šel res v hlev k otrokoma, ki sta zvezana ležala na trdi stelji. Vsi udje so ju boleli od groznega tepenja. Ko očeta zagledata, prestrašita se, misleča,

da ju je prišel spet kaznovat. Proseče dvigneta ročici proti njemu.

»Ali sta se spametovala?« vpraša oče. »Ne? No — tem huje za vaju — jaz bom že vpognil vajino trmo. Sedaj moram z vsemi možmi naše pristave proti Rusom. Marjub, skazal si se, da si vkljub svoji mladosti srčan in pogumen. Seboj te vzamem, ako ubogaš.«

»Oj oče, vse te bodem ubogal, kar je prav. Oj, vzemi me seboj nad Ruse!« prosi deček in ves plamti po boju z Rusi.

»Torej se odpoveš krščanski budalosti in ostaneš zvest veri svojih očetov?«

To je bila najbridkejša poskušnja. Kako se je Marjub veselil trenutka, da bi s puško in sabljo oborožen z očetom šel nad Ruse! Umolknil je, Mara se je že jela tresti za bratca, da bo podlegel skušnjavi. Kar pravi Marjub s tresočim glasom: »Ne smem, oče!«

Usban-ok zakolne ter mahne dečka z bičem po hrbtu. Potem pokliče Nano in reče: »Pri vodi in kruhu ostaneta oba, dokler se ne vrnem. Poljak ju je začaral, a po bitki ga poiščem, privežem konju na rep ter ga privlečem sem, da ju odčara.«

Čez nekoliko časa slišita otroka, da odhajajo bojniki z glasnim krikom in pokanjem. Na sneženih vrhovih Elbrusa jelo se je svitati, po dolinah in soteskah pa je bila

še temna noč. Ko so jezdeci dospeli do prvega prelaza, vspne se naenkrat moška podoba ter se približa Usban-oku.

»Brak-ok,« zavpije ta iznenaden ter ustavi konja. »Mislil sem, da si daleč od tod, na poti proti gori.«

»Bil sem na potu,« laže Brak-ok. Ko sem pa včeraj v zajčji dolini počival, sem trdo zaspal. V spanju se mi prikaže starec z Elbrusa, strese svojo belo glavo, da mu je vihrala bela brada kakor konjska griva semtertje. Ukaže mi, naj ubijem Poljaka, ki čara Usban-okove otroke, in le ž njegovo glavo smem priti na Elbrus. Pomagajte mi čarovnika vjeti. Gotovo je kje doli v skalnatih soteskah.«

Usban-ok in spremljevalci so verjeli te laži do pičice. Abhazi so zelo praznovni, posebno na sanje mnogo držé. Vsi so pripravljene Poljaka loviti in Usban-ok je že dal razna povelja, kar se prikaže čez klanec drugi sel. Konj mu je bil ves penast, tako ga je podil. Od daleč že kliče: »Hitite, blagi Usban-ok, Rusi so komaj še uro oddaljeni od grobišča šejka Cam-oka, in ako hrabri Najib ne dobi brž pomoči, se ne more več ustavljati. V dveh dneh dobimo pomoč od paše, torej je treba vsaj ta čas sovražnika zadrževati v globeli. Paša je že na kopnem in v dveh dneh dospejo ž njim tudi Poljaki s topovi.«

»Naprej!« zapove Usban-ok. »Poljak ti ne bo ušel,« reče Brak-ok. »Lakota ga bo kmalu prignala iz skrivališča. Pazi nanj ter nesi njegovo glavo starcu na Elbrus.«

Elbrus pa se je ravno žaril pozlačen od prvih solnčnih žarkov. To je bilo Abhazom dobro znamenje. Urno poženo konje. Brak-ok spleza zopet v globelo nazaj, koder je hodil že sinoči v mraku. Kakor hitro se dan zazná, začne ves kraj natančno preiskovati. Ob desnem bregu potoka navzgor ne najde nobenega sledu. Perečinski ga zapazi in takoj spozna zeta Usban-okovega, kateri je pri daritvi tako sovražno vihtel sabljo proti njemu. Koj je izprevidel, da ga išče iz sovražnega namena ter misli, da ga je gotovo tast poslal, na podlagi tega, kar sta mu povedala otroka. Ker na onem bregu ne bo našel ničesar, bo nazaj gredé na tem vse pretaknil in kolibo našel.

Naglo uniči vsako sled, ki bi ga utegnila izdati, da je tu bival, potem spleza na smreko, ki je stezala svoje veje čez kolibo. Komaj se je skrtil visoko gor med vejami, že sliši Abhaza stikati v bližini. Koj nato ga vglada pred kolibico ter sliši vsklik začudenja. Abhaz nabaše puško s smodni kom, potegne sabljo ter se previdno bliža kolibici. Goreče hvali Boga Poljak, da ga je prej vgladal, sedaj bi bilo po njem. Brak-ok se splazi z napeto puško v kočico, a

kmalu se vrne ter se vleže ne daleč od vhoda v grmovje. Gotovo se je prepričal, da ga je izsledil ter je hotel počakati, da se vrne.

Perečinski premišljuje, kaj bo, ako sovražnik ostane na straži, in če njega prisilita lakota in žeja, da zapusti svoje nevarno skrivališče. Ko bi bil vendar raje pobegnil! Počasi se pomika ura za uro. Solnce vstaja vedno višje na nebu. Že stoji navpično nad smreko v skalnati globeli in še bolj počasi se pomika proti zatonu. Brak-ok pa sedi ves čas z napeto puško pred kočico. Otroka danes prvičrat nista prišla. »Kaj se jima je pripetilo: Koliko časa bom še tako prebil?« povprašuje sam sebe. Truden in žeje trpinčen oklene se še bolj debela. Solnce je zašlo. Mrak se je vlegel na globelo in dokler se je videlo do dna, razločeval je dobro svojega sovražnika, ki je mirno sedel na straži.

Med tem je Usban-ok s svojo četo v diru jezdil naprej in proti večeru došel do grobišča v ibski soteski. Tu so okrog ognjev taborili gorjanci, ki so na klic kneza Najiba prihiteli od vseh strani, da zaprejo sovražniku tako važno sotesko. Nevarnost je bila velika. Rusov je bilo najmanj desetkrat več kakor Abhazov. Vrh tega ti niso imeli skoro nič smodnika. Usban-ok je brž razdelil svojo zalogo, bilo

bi vsega še za en dan. Ako dalje ne bo pomoči, bo usoda gorjancev določena.

Istega večera ležala sta Marjub in Mara še vedno zvezana v hlevu ter iskreno molila k Mariji za pomoč in rešitev. »O sveta Mati, glej, kako se godi tvojim otrokom! Stari Murko naji je ravnokar pretepel, ubogega Poljaka pa Brak-ok zalezuje. Oče in brat sta v vojski. Ko se vrneti, pogrnala naju bodeta beračit. In ako se ne vrneti; če Rusi zmagajo, kaj potem? O sveta Marija, spomni se, da si naša Mati!«

12. Rešitev.

Trije dnevi so minuli po teh dogodkih.

Stari Murko je čepel v mraku pred plotom pristave, kadil in se pogovarjal s hlapcem, ki je ž njim ostal doma za varha domačije.

»Čudno se mi zdi, da še noben sel ni prišel sporočat o vspehu boja. Od danes zjutraj nisem čul nobenega strela več, med tem, ko se je včeraj cel dan čulo grmenje čez gorske prelaze,« pravi svojemu tovarišu.

»Rusi so gotovo bežali in naši jih preganjajo,« odgovori hlapec. »Rad bi bil zraven, a ježa me stane mnogo truda, od-

kar mi je jeden teh rabljev nogo prestrelil. Da bi bila vendar krogla raji njemu trikrat skozi glavo švignila!»

»Le to mi ni všeč, da ni še do sedaj nobenega sla,« pravi Murko. Molče puši dalje ter spušča oblačke dima v zrak in neprestano zre na bližnji prelaz, odkoder bi moral priti pričakovani sel. Kar zažari čudni svit nad vrhovi, ki obdajajo sosedno dolino, in postajajo vedno svetleji. Moža se čudita in zapustita dvorišče, da bi zunaj opazovala, kaj je to.

»Solnčni svit to ni,« meni Murko, »zdavnaj je že zašlo. Vsaj je ves Elbrus zavil v nočno temino.«

»Jaz pa mislim, da gori selo starega Marjoma!« odvrne tovariš. »Pripetila se je nesreča, ali je pa sovražnik tu.«

Nemo stojita moža pri plotu in se prestrašena ozirata na gorske vrhove, ki se vedno bolj rdečé. Kar zapazita jezdeca, ki se v skok drvi proti selu. »O Bog, Malek je,« zdihne Murko. »In kako omahuje na sedlu! Uzda se mu vleče po tleh, le še za grivo se drži.«

Res se je Malek le s težavo obdržal na konju in ko je dosegel selo, pal je smrtnotruden zvestemu Murku v naročje. »Kaj ti je? Ranjen si!« zavpije ta ves iz sebe.

»Vse je izgubljeno!« zajeclja Malek. »Izdaja, bežite!«

Moža naslonita ranjenca na plot, Murko hiti k potoku, zajme vode, da pije in mu umiva senci. »Izdaja?« vpraša sočutno. »So li Poljaki izdajice?«

Nekoliko poživljen mladenič zmaje z glavo ter pravi: »Ne Poljaki. Ti so se krepko bojevali za nas, tudi naš vrli Perečinski. Ne, hadži iz Drande, ta pes, ki izda prijatelja in sovražnika, ta je pokazal Rusom pot, da so nam prišli za hrbet. Sedaj ni pomagala nobena hrabrost. Naši so skoro vsi mrtvi. Vpričo mene je oče izdihnil svojo dušo. Le malo nas je prodrlo sovražne čete, in vsi se potikajo po gorah. Črno mi postaja pred očmi — Murko, jaz umiram. Položi me kraj potočka, za me ni rešitve. Reši ljudi in zaklade mojega očeta. Marjomove kočje že gore. Hitro — beži — reši — že gredo!« Murko prevede, da umirajočemu res ni več pomoči, migne tovarišu in glasno jokaje ga neseta v grmovje. Ranjenec kmalu izgubi zavest. »Njegov duh je splaval k očakom našega rodu,« reče Murko in grenka solza mu kane v sivo brado, »hiteti morava, da z ženami uideva sovražniku.«

Glasno ihte se napotita moža v selo. Žene so se ravno vsedle h kolovratom, kar je bilo običajno vsak večer. Obupen krik odmeva po selu, ko zvedo, da je mrtev njih gospod, in sovražnik tako blizu. Nekaj minut je vladala globoka ža-

lost, jok in ihtenje, potem pa vsi hité in delajo, kar ukazuje stari Murko. V naglici znosijo skupaj obieko, dragocenosti, zlatnino, bisere in lepo orožje, povežejo v culice, in predno je preteklo pol ure, odkar je dospel umirajoči Malek, že so stopali vsi za Murkom iz dvorišča. Noč jih je zakrivala sovražnikovim očem, strah pa jih je priganjal, da so urno korakali v nepristopne gorske višine.

V toliki naglici in zmešnjavi se ni nihče spomnil na otroka v hlevu, kjer sta še vedno zvezana ležala na stelji. Marjub in Mara sta slišala vrišč in deček je rekel: »Gotovo so došla slaba poročila o vojski.« Tolikega gorjá pa otroka nista slutila. Ko je zopet vse potihnilo, opravila sta kratko molitvico ter zaspala. Kmalu ju je zbudil nov krik. Surovi moški glasovi so se slišali z dvorišča, a otroka nista razumela ničesar; jezik jima je bil čisto tuj.

»Mara,« prične zopet deček, »jaz mislim, da so Rusi.«

»Gorje, kaj bo z nama!« vzdihne deklica.

»Molči in v steljo se zarij; korake čujem.«

Komaj sta se otroka v steljo skrila, kar odpahne nekdo vrata, da glasno zaškripljejo. V hlev vstopita dva bradata kozaka z gorečo bakljo.

„Jaz te krstim v imenu Očeta, in Sina in svetega Duha.“ (Str. 75.)

»Vse prazno,« jezi se jeden proti svojemu tovarišu. »Tu ni nič, tje v kočje stopiva, če so tam pustili kaj plena ti abhaški psi.«

»Tički so nam ušli,« odvrne oni ter robato zakolne. »Pa vsaj gnezdo jim bodeva zapalila.« S temi besedami zapustita hlev.

Otroka nista razumela tega pogovora, vendar se Marjuba loti huda slutnja.

»Mara,« reče sestrici, »zdi se mi, da so naši ušli in sovražniki se polastili sela. Slišal sem večkrat, da Rusi vse hiše požgo, katerih se polasté in črede odženo. Bojim se, da bodo zažgali tudi naše selo. Poglej, kako se sveti skozi špranje.«

»Gorje! Očetovo hišo so že zažgali, druge kočje se bodo kmalu vnele, in potem še hlev. Živa bodeva zgorela, bratec!« zdihne Mara.

Zopet začujeta krik. Sovražnik odhaja. Pa tudi pokanje in prasketanje ognja jima bije na uho. »Na pomoč kličiva,« pravi Marjub. »Rusi se naji bodo vendar usmilili, da ne bodeva živa zgorela.«

»Oj Marjub, da bi bila le krščena! Zakaj vendar nisva ušla z dobrim Poljakom!«

»Mara, jaz sem imel dober namen in verjemi, da naji ljubi Bog ne bo zapustil. Sedaj sva v smrtni nevarnosti, in jaz bi te koj krstil, kakor naji je naučil Poljak, ko bi le mogel vrč doseči. A kaj, ko ga je

Murko za vrata postavil. Potrpi, poskusil bom roko iz jermena sneti.«

Z vsemi močmi se trudi deček, da bi pretrgal jermen in rešil roke. Toda zaman. Vendar je še z zobmi toliko opomogel, da je potegnil vso krvavo rokico skozi zanjko. Sedaj je z obema rokama skušal odvozlati vrv okrog pasu, ki je bila privezana k 4 do 5 črevljev oddaljenemu stebriču.

Zopet je preteklo nekaj minut, predno se mu je to posrečilo. Veter pa je ogenj grozno pospeševal. Kakor goreče baklje so gorele kože proti nebu, ogenj se jih je neizrečeno hitro prijemal, ker so bile spletene. Tramovi so pokali in padali na tla. Iskre so švigale visoko v zrak, a zopet se spuščale iz višave po slamnatih strehah, katerih doslej ogenj še ni dosegel. Zdaj je zaplapolal tu, zdaj tam nov plamenček, vil se kot ognjeni jezik nekoliko časa sam v zrak, potem se združil z drugimi, dokler ga ni dosegel požar. Vsa dolinica je bila razsvetljena, kakor po dnevi. Veter je gnal plamen vedno bolj proti hlevu, ki je k sreči stal na najzadnjem koncu dvorišča.

Ravno se je Marjubu posrečilo odvozlati vrv, ki ga je vklepala čez pas, ko padejo prve iskre v hlev. Suha slama se koj vname. Skozi špranje sprednje stene prihajala je huda vročina in zadušljiv sopar.

Marjub brž priskoči, da bi še sestrici odvezal vrv, a ta ga zaprosi: »Najprvo me krsti, bratec, potem bova bežala. Ako me pa ne boš mogel rešiti, beži sam.«

Mara je kleče govorila te besede in molila, Marjub pa brž skoči po vrč ter vpraša sestrico: »Ali veruješ v Boga Očeta, ki nas je ustvaril, in v Jezusa Kristusa, ki nas je odrešil in svetega Duha, kateri nas je posvetil!«

»Verujem!«

Marjub dvigne vrč, oblije deklico z vodo medtem ko počasi in razločno govori:

»Jaz te krstim v imenu Očeta in Sina in svetega Duha.«

»Sedaj pa rada umriem, da sem le otrok božji. Le beži Marjub, moje vrvi ne moreš odvozlati in streha že gori!«

»Najprvo še ti mene krsti, potem bo deva skrbela dalje. Tu, na, primi vrč! Jaz verujem v troedinega Boga in vse, kar nam je razodel. Sedaj me oblij z vodo in izgovarjaj besede svetega krsta.« Pri teh besedah se Marjub vleže k sestrici k nogam, da bi ga ložje krstila, ker je imela še vedno zvezane roke. Mara jasno in razločno izgovarja besede sv. krsta, med tem ko zveličavna voda moči dečkovo čelo.

Neizrečena milost, katero sta ravnokar prejela in postala po sv. krstu otroka

božja, prevzela je nedolžna srčeca tako, da sta pozabila smrtno nevarnost, ki je postajala vedno večja. Streha je gorela s plamenom, vročina in sopara je bila neznosna. Ves zbegan skuša Marjub deklico oprostiti vrvi, a ta ga prosi, naj sam beži. Vozel je bil tako zamotan, da ga preplašeni deček nikakor ni mogel rešiti. S solzami v očeh kliče Boga, Marijo in angelja varha na pomoč. Tema se mu dela pred očmi, dim mu jemlje zavest, še jedenkrat glasno zavpije na pomoč — zdi se mu, da čuje v daljavi odgovor; je li to jek njegovega lastnega glasu? Kar se zgrudi nezavesten poleg omedlele sestrice na tla.

Ni se motil deček v smrtnih težavah. Perečinski je slišal njegov poslednji krik in srčno skočil v goreči hlev, ne meneč se za lastno življenje. Hitro pograbi omedlela otroka ter srečno dospe skozi ogenj in dim na prosto. Pet minut pozneje bilo bi prepozno, ker se je streha nad hlevom zrušila, predno ju je bil prinesel sto korakov od sela do potoka.

Z mrzlo vodo je Perečinski otroka kmalu zopet spravil k zavesti ter je verno poslušal, ko sta mu pripovedovala žalostne dogodke zadnjih dni. — Kako pa je došel sem? Kako se je rešil Brak-oka? V noči po onem hudem dnevu se je tiho splazil s smreke in bežal iz globele. Hitel je po gošči navzdol in cel dan begal semtertje. Lakota

ga je mučila. Dva dni že ni ničesar užil in jel je obupovati, da bi dospel do morja. Kar zasliši v obližji nekaj besed v svojem materinem jeziku. Bil je oddelek Poljakov, ki je hitel Abhazom na pomoč. Brž se jim je pridružil in se bojeval ž njimi pri grobišču v ibski soteski. Ko jim je izdajalski hadži Keranduk pripeljal Ruse za hrbet, prodril je z nekaterimi Abhazi ruske vrste ter zbežal v gore proti selu Usban-oka. Usban-ok je padel v boju in umirajoč prosil Poljaka, naj reši njegova otroka. Bal se je, da bode prepozno došel, ker je videl kozake, kateri so dospeli v selo, predno je on prišel vrh prelaza. Dasi je ugledal velikanski požar, vendar ga je notranji glas priganjal, naj se podviza. Res je prišel zadnji čas, da je otroka otel iz plamena.

Izdajalec hadži in njegov malovredni pomagač Brak-ok pa sta kmalu prejela za-sluzeno plačilo. Ker slednji ni dobil Poljaka, mislil si je, da bode glava kakega drugega vojaka ravno tako dobra, kakor Perečinski-jeva, katerega ne hadži, ne poveljnik posadke ni poznal. Odsekal je mlademu imenitnemu Rusu glavo ter jo prinesel hadžiju. Ker pa drug drugemu nista za-upala, se napotita oba v posadko, da bi prejela »judežev groš«. Na prvi hip pa spozna ruski poveljnik, da je to glava njegovega prijatelja, ne pa kakega Poljaka, kakor sta trdila ona dva. Brez daljnega

preiskovanja ukaže oba obesiti na bližnje drevo.

Perečinski je z otrokoma srečno dospel na morsko obrežje. Tam popiše poljskemu poveljniku svoje dogodke ter mu predstavi otroka. Dobri rojak mu dovoli, da se odpelje z otrokoma na prvi ladji v Trapecunt. Marija in Martin — tako sta se sedaj imenovala Mara in Marjub — ostala sta v kapucinskem samostanu ter se z velikim veseljem in posebno pobožnostjo pripravljala na prvo sv. obhajilo. Perečinski je potoval dalje in bil prijazno sprejet v hiši bogatega rojaka v Carigradu. V domovino ni smel več, zato se je preselil v Ameriko ter vzel k sebi svojo ljubo mamičo. Ko se je dobro ustanovil, pisal je v Trapecunt ter povabil otroka k sebi, a dobil je iz samostana odgovor, da sta se že preselila v pravo domovino k ljubemu Bogu.

Katoliška bukvarna v Ljubljani

Zbirka Spillmannovih povesti.

Dosedaj so prišli na svitlo naslednji zvezki:

- I. zv.: **Ljubite svoje sovražnike!** Povest iz maorskih vojsk na Novi Zelandiji. II. nat. Cena 40 v, karton. 60 v.
- II. zv.: **Maron, krščanski deček iz Libanona.** Povest izza časov zadnj. velikega preganjanja po Druzih. — Cena 40 v, karton. 60 v.
- III. zv.: **Marijina otroka.** Povest iz kavkaških gorâ. Cena 40 v, karton. 60 v.
- IV. zv.: **Praški Judek.** Povest. II. natis. Cena 40 v, karton. 60 v.
- V. zv.: **Ujetnik morskega roparja.** Povest. Cena 40 v, karton. 60 v.
- VI. zv.: **Arumugam, sin indijsk. kneza.** Povest. Cena 40 v, karton. 60 v.
- VII. zv.: **Sultanovi sužnji.** Carigrajska povest. Cena 60 v, karton. 80 v.
- VIII. zv.: **Tri indijanske povesti.** Cena 60 v, karton. 80 v.
- IX. zv.: **Kraljičin nečak.** Zgod. povest iz japon. misijonov. Cena 60 v, kart. 80 v.
- X. zv.: **Zvesti sin.** Povest za vlade Akbarja Velikega. Cena 40 v, karton. 60 v.
- XI. zv.: **Rdeča in bela vrtnica.** Cena 40 v, karton. 60 v.
- XII. zv.: **Korejska brata.** Črtica iz misijonov v Koreji. Cena 60 v, kart. 80 v.
- XIII. zv.: **Boj in zmaga.** Povest iz Anama. Cena 60 v, karton. 80 v.
- XIV. zv.: **Prisega huronskega glavarja.** Povest iz starejše misijonske zgodovine kanadske. Cena 60 v, karton. 80 v.
- XV. zv.: **Angelj sužnjev.** Brazilska povest. Cena 40 v, karton. 60 v.
- XVI. zv.: **Zlatokopi.** Cena 60 v, kart. 80 v.
- XVII. zv.: **Prvič med Indijanci ali vožnja v Nikaraguo.** Cena 60 v, kart. 80 v.